

Archeologisch vooronderzoek
Fochplein Leuven

COLOFON

Opdracht:

Archeologisch vooronderzoek Fochplein Leuven

Opdrachtgever:

Stad Leuven
Professor Van Overstraetenplein 1
3000 Leuven

Opdrachthouder:

SORESMA nv
Britselei 23
2000 Antwerpen

Tel 03/221.55.00
Fax 03/221.55.03
www.soresma.be

kwaliteitslabel
ISO 9001:2000

Identificatienummer:

129405

Datum: status / revisie:

September 2009 Definitief

Vrijgave:

Jan Parys, Contractmanager

Projectmedewerkers:

Vanden Borre Jeroen Eline Van Heymbeek, Dirk
Mervis, Edith Goudie-Falckenbach,

© Soresma 2009

Zonder de voorafgaande schriftelijke toestemming van Soresma mag geen enkel onderdeel of uittreksel uit deze tekst worden weergegeven of in een elektronische databank worden gevoegd, noch gefotokopieerd of op een andere manier vermenigvuldigd.

Inhoud

Inhoud	1
1 Samenvatting	2
2 Inleiding	3
2.1 Algemeen	3
2.2 Doel van het onderzoek	3
2.3 Opzet van het rapport	3
3 Aard van de bedreiging	4
4 Bureauonderzoek	5
4.1 Bodemkundige en landschappelijke gegevens	5
4.2 Historische gegevens	5
4.2.1 Geschiedenis van het plangebied	5
4.2.2 Iconografische en cartografische bronnen	15
4.2.2.1 Bedenkingen en methodiek	15
4.2.2.2 Resultaten	16
4.2.3 Archeologische gegevens	16
4.3 Archeologische verwachting bureauonderzoek	17
4.3.1 Prehistorie en metaaltijden	17
4.3.2 Romeinse Tijd	17
4.3.3 Middeleeuwen - Nieuwe tijd	17
4.3.4 Twintigste eeuw	18
4.4 Aanbeveling	19
5 Proefputten	21
5.1 Organisatie en methode	21
5.2 Sporen en structuren	21
5.2.1 Werkput 1	21
5.2.2 Werkput 2	23
5.2.3 Werkput 3	25
5.2.4 Werkput 4	26
5.3 Vondsten	26
5.3.1 Werkput 1	26
5.3.2 Werkput 2	27
5.3.3 Werkput 3	27
5.3.4 Werkput 4	27
5.4 Samenvatting	28
6 Advies	29

1 Samenvatting

In opdracht van de stad Leuven heeft Soresma een archeologisch vooronderzoek uitgevoerd voor het plangebied Fochplein Leuven. In het plangebied wil de opdrachtgever een ondergrondse fietsstalling bouwen. Bedoeling was na te gaan of eventuele archeologische waarden in het plangebied aanwezig kunnen zijn.

In een eerste fase voerde Soresma een bureauonderzoek uit met de bedoeling na te gaan wat de archeologische potentie is in het plangebied. Ook dienden aanbevelingen te worden geformuleerd voor de ligging van vier proefputten.

In een tweede fase zijn de proefputten aangelegd.

Tijdens het bureauonderzoek zijn diverse bronnen (literatuur, kaartmateriaal, foto's,...) geraadpleegd. Rekening houdend met de grens van het plangebied en de begrenzing van de verstoring kunnen in het plangebied archeologische waarden worden verwacht uit verschillende periodes.

Het onderzoek toonde dat in het zuiden en zuidwesten van het plangebied bewoningsresten aanwezig kunnen zijn uit de Late Middeleeuwen en Nieuwe Tijd. Concreet kan het gaan om resten van bestrating en bebouwing. Het grootste deel van het plangebied was in die periode onbebouwd.

Het bureauonderzoek toonde aan dat in het plangebied ook resten aanwezig kunnen zijn uit de oudere periodes, met nadruk op de Romeinse periode.

In een tweede fase zijn proefputten gegraven. Deze toonden aan dat binnen het plangebied de verwachte archeologische waarden nog redelijk intact aanwezig zijn. Er zijn geen sporen gevonden van Romeinse of (vol)middeleeuwse aanwezigheid. Dit heeft mede te maken met de aanlegdiepte waarop het onderzoek heeft plaatsgevonden.

Op basis van het bureauonderzoek en het proefputtenonderzoek adviseert vlakdekkend archeologisch onderzoek binnen het plangebied. Gelet op de te verwachten sporen en structuren, adviseren we om in het vervolgonderzoek ruimte maken voor uitwerking van archeozoologische, paleobotanische en andere monsters.

2 Inleiding

2.1 Algemeen

In opdracht van de stad Leuven heeft Soresma archeologisch vooronderzoek uitgevoerd op het Fochplein. Op de locatie plant de opdrachtgever een fietskelder die eventueel aanwezige waarden kan vernietigen. Het onderzoek bestaat uit een archeologisch bureauonderzoek en een veldonderzoek.

Contactpersoon bij de opdrachtgever was mevrouw Renilde D'haese. Contactpersoon bij de bevoegde overheid, Agentschap RO Vlaanderen, was mevrouw Els Patrouille. Het bureauonderzoek is uitgevoerd door Jeroen Vanden Borre (projectleider) en Edith Goudie Falckenbach. Het veldonderzoek is uitgevoerd door Jeroen Vanden Borre en Eline Van Heymbeeck.

2.2 Doel van het onderzoek

Het bureauonderzoek moest eventuele archeologische waarden in het plangebied situeren en waarderen, en een advies te geven voor inpassing proefsleuven in het plangebied.

Het veldonderzoek moest de archeologische verwachting uit het bureauonderzoek toetsen aan de realiteit. Ook moest advies worden gegeven voor eventueel vervolgonderzoek.

2.3 Opzet van het rapport

Vanuit de overheid worden vooralsnog geen eisen gesteld aan een archeologisch bureauonderzoek. In samenspraak met de opdrachtgever en Agentschap R-O Vlaanderen zijn een aantal afspraken gemaakt omtrent de inhoud en vorm van de rapportage.

Na de samenvatting en dit inleidend hoofdstuk wordt de bedreiging geschetst. Vervolgens wordt stilgestaan bij de bekende historische, archeologische en bodemkundige gegevens uit het plangebied en omgeving. Daarna worden de resultaten van het veldwerk voorgesteld. Uiteindelijk volgt een synthese en een advies voor eventueel vervolgonderzoek.

3 Aard van de bedreiging

In het plangebied wil de opdrachtgever een ondergrondse fietsenstalling bouwen. De bouw van de kelder met zijn uitwaaierende trappenpartij en aanleg van nutsleidingen en funderingen zal gepaard gaan met bodemverstoringen tot op een maximale diepte van ongeveer 3 meter onder het maaiveld.

4 Bureauonderzoek

4.1 Bodemkundige en landschappelijke gegevens

Gelet op de ligging van het plangebied in het centrum van de stad Leuven is geen informatie verkregen over de bodemopbouw of geomorfologie in het plangebied. Het centrum van Leuven is niet gekarteerd op de betreffende kaarten.

4.2 Historische gegevens

4.2.1 Geschiedenis van het plangebied

Aangezien het plangebied in het centrum van de stad ligt is het belangrijk een kort beeld schetsen van de ontwikkeling van de stadskern.

De natuurlijke locatie van het latere Leuven leende zich heel erg tot ontwikkeling van een woonkern. Er speelden tal van gunstige factoren. Zo zijn de Hagelandse heuvels met hun gunstig microklimaat niet alleen geschikte woon-en schuilplaatsen, maar bovendien ideale uitkijkposten. Het hoeft dan ook niet te verbazen dat op en rond de heuvel die de Dijlevallei domineert - de Kesselberg- in de IJzertijd (650 v.C.-25 n.C.) een hoogtenederzetting met agrarisch karakter ontstaat. Verder vormt de Dijlevallei een natuurlijke doorgang tussen de heuvels en het plateau- of het nu om een prehistorische weg, een Romeinse baan, een autoweg of een spoorbedding gaat. Een bijzonder belangrijke troef tenslotte is de aanwezigheid van een goed bevaarbare rivier. Boten met een platte bodem geraken tot in het hartje van het binnenland. Bij de kruising van de plaatselijke Romeinse weg met de Dijle kwam logischerwijs een baanpost tot stand. Deze baanpost vormde een attractiepool voor de plaatselijke bevolking om zich te vestigen voor ambachtelijke en commerciële activiteiten¹, waardoor Leuven zich steeds verder ontwikkelde.

We mogen de facto uitsluiten dat er ooit binnen de stad zelf sporen uit de pre-en protohistorie worden gevonden die enige relevantie bezitten met betrekking tot de stadsvorming. Eventuele vondsten zullen dus niet duiden op een continuïteit: slachtplaatsen en kampementen uit het Paleolithicum, evenals de mesolitische nederzettingen in Oost-Brabantse alluviale vlaktes komen immers tot stand vanuit een andere wetmatigheid dan diegene die voor de ontwikkeling van steden geldt. Eigenlijk is dit ook het geval voor de hoogtenederzetting op de Kesselberg die hoofdzakelijk agrarisch is. De enkele ambachtelijke en militaire trekjes – wolverwerking, eenvoudige instrumenten, huisraad en een verdedigingswal- laten nog niet toe van een commercieel centrum te spreken².

Rond 1600 v.Chr. leefden er twee stammen in het Leuvense: de Nerviërs en de Eburonen, de Nerviërs ten westen en de Eburonen ten oosten van de Dijle. Ze bouwden hun nederzettingen vooral op de hoogten rond de Dijlevallei. Hun hutten waren van hout en leem, ze leefden van veeteelt en landbouw. Ook was er wol- en aardewerkproductie³.

---

¹ Vandekerckhove, 1996

² Vandekerckhove, 1996

³ <http://nl.wikipedia.org/wiki/Leuven#Geschiedenis.>

Dit verandert mogelijk in de Romeinse periode, als rond het midden van de 1ste eeuw n.C. ook het binnenland in de organisatie van de Romeinen wordt betrokken. Het hoofddoel voor de Romeinen is het waarborgen van de rust in de grenszone (het Rijngebied en de kust) en, in functie van het instandhouden van die grens, de vorming van een economisch draagvlak. Ook in een gebied als Oost-Brabant leidt dit tot de creatie van een stedelijk niveau tussen het agrarisch systeem en de Romeinse militaire organisatie. Vandaar het ontstaan van steden, nederzettingen bij knooppunten van de grote wegen, en burgerlijke woonplaatsen bij militaire versterkingen, met hun concentratie van administratieve, economische en religieuze functies. Dat Leuven minstens de rol van baanpost speelt is – zoals hoger gezegd – reeds bewezen. En het staat al evenzeer vast dat het omringende platteland plaats biedt voor agrarische nederzettingen (als dan niet geromaniseerd en met de allure van een heuse villa/herenboerderij zoals in Bierbeek)⁴.

De stadsarcheologie zal mogelijk vooral een belangrijke rol spelen met betrekking tot het ‘zwarte gat’ tussen de laatantieke periode en de zogenaamde ijzeren eeuw (na de verdeling van het Karolingische rijk in 843). Het wordt via opgravingen steeds duidelijker dat de veronderstelde breuk tijdens de Frankische periode (met eerst de Merovingische, en nadien de Karolingische heersers) niet van toepassing is op de materiële cultuur van de steden en dorpen. In de steden trekt men zich weliswaar terug binnen een kleinere omwalling of goed verdedigbare gebouwen, maar men blijft er continu wonen. De nieuwe stadskern die zo ontstaat functioneert vervolgens als uitgangspunt van een eventuele uitbreiding vanaf de Karolingische tijd en tot de stadsvorming in de Volle Middeleeuwen. Naar Leuven toe vertaald mag men vanuit archeologisch standpunt hopen ooit de ontbrekende schakel te vinden tussen de Romeinse oversteekplaats nabij de ‘Romaanse Poort’ en de vroeg-middeleeuwse handelsnederzetting in het huidige stadscentrum⁵.

Bij opgravingen in de Brusselsestraat in de vroege jaren ’80, met name in het Augustinessenklooster en bij het Sint-Pietersziekenhuis, zijn de tot nu toe oudste bewoningssporen van Leuven ontdekt. Ze zijn ongeveer tussen 70 en 250 n.C. te dateren. De vondsten -ondermeer bouwmaterialen en fragmentair aardewerk- wijzen erop dat de nederzetting minstens gedeeltelijk in steen is opgetrokken. Er zijn sporen van ambachtelijke activiteit: ijzerbewerking en een pottenbakkerij. Het is weinig waarschijnlijk dat hier in de vochtige Dijlevallei een villa is gesitueerd. Het gaat eerder om een afspanning of taverne, mogelijk een kleine vicus, gelegen op de kruising van de weg Elewijt-Tienen met de Dijle. Met de laat-Romeinse periode valt er een eeuwenlange archeologische duisternis over dit gebied, die duurt tot het einde van de 9de eeuw⁶.

Als deel van het gebied Groot-Lotharingen wordt Leuven van 880 mee ingedeeld in het Oost-Frankische of Duitse rijk. Als in 884 de Noormannen de Karolingische burcht innemen en er hun winterkamp vestigen, is het dan ook Arnulf van Karinthië die tegen de Denen zal optreden in 891. De voornoemde burcht is al dan niet gelegen op de linkeroever van de Dijle, en is één van de woonkernen waarrond de stad zal groeien. De andere kern bevindt zich op de rechteroever -op het kruispunt van land-en waterwegen. Het is een nederzetting met een bidplaats van handelaars en ambachtslui, gelegen in het huidige stadscentrum. De plaatselijke vorsten, feitelijk Karolingische zendgraven, slagen erin een eigen machtspositie uit te bouwen, ten nadele van de hertogen van Neder-Lotharingen. De Leuvense graven zijn afstammelingen van het beruchte Neder-Lotharingse geslacht van de Reniers, verwant met de Karolingische dynastie. Lambrecht I met de Baard, de eerste graaf van Leuven, geeft aan deze titel een nieuwe dimensie door van Leuven het centrum van zijn feodaal bezit en zijn verblijfplaats te maken. Deze factor bezorgt de stad, die reeds kan bogen op een belangrijke verkeers-en economische positie, een groot prestige. De eersterangspositie van Leuven vindt zijn neerslag in een aantal grote gebouwen zoals de

---

⁴Vandekerckhove, 1996

⁵ Vandekerckhove, 1996

⁶ Vandekerckhove, 1996

hertogelijke burcht -die op het einde van de 13de eeuw verhuist naar de Keizersberg -de Predikherenkloosterkerk (midden van de 13de eeuw), de Sint-Pieterskerk en nog andere⁷.

De eerste stadswal wordt afgewerkt in het midden van de 12de eeuw. Hij zorgt enerzijds voor beveiliging, en is anderzijds het symbool van de erkenning van Leuven als stad. Vanaf nu worden de stad en haar bewoners aangeduid met nieuwe termen als oppidum en oppidani of poorters. De tweede muur (1356) omsluit een veel groter gebied dat nooit volledig bebouwd geraakt. Op het einde van de 14de eeuw bereikt de Brabantse hoofdstad haar definitieve ontwikkeling. De binnenstad -gelegen binnen de eerste stadsmuur- is volledig bebouwd. Het gebied tussen de eerste en de tweede wal wordt ingenomen door industriële vestigingen en door landbouwwitbatingen, waarbij de wijncultuur aan een opgang begint⁸.

In het centrum ligt in de buurt van de Oude Markt een echte handelswijk. De voornaamste handelaars en werklieden, en de hertogelijke leenmannen vormen een soort familia, die zich rond en onder de bescherming van de Sint-Pieterskerk plaatst. Zij worden de Sint-Pietersmannen genoemd en door een jaarlijkse cijns te betalen worden zij vrije burgers⁹.

De handel richt zich op de dorpingen uit de omgeving, maar de Leuvense markt is eveneens ingeschakeld in de grote handelsstromen van West-Europa. De belangrijkste goederen die hier in de handel worden gebracht zijn hoofdzakelijk afkomstig van de lokale domeinen en wijngaarden. De meeste producten zijn voor lokaal verbruik, maar er is ook enige uitvoer van wolproductie. In de tweede helft van de 13de eeuw neemt deze productie een hoge vlucht¹⁰.

Met de troonsbestijging van Hertog Jan I (1268-1294) is de rol van Leuven als hertogelijke residentie uitgespeeld ten voordele van Brussel. Door de oprichting van de universiteit in 1425 wint de stad opnieuw aan prestige. Theoretisch bezit Leuven nog een zekere voorrang in Brabant, de officiële installatie van de Brabantse hertog vindt steeds hier plaats¹¹.

De politieke macht van Leuven krijgt de doodsteek in 1489, met de overwinning van Maximiliaan van Oostenrijk op de opstandige Vlaamse en Zuid-Brabantse steden. Vanaf nu wordt de leiding gedragen door Brussel en Antwerpen en vooral door de hoge adel. Met de blijde inkomst van Filips de Schone te Leuven begint voor de stad een periode van herstel - zij zal haar vroegere grootheid echter nooit evenaren¹².

De stad vegeteerde voort, tot in het midden van de 18de eeuw de aanleg van de vaart het sein tot een zeker heropleving gaf. Het kanaal van Leuven, ook wel de vaart genoemd, naar de Dijle is een van de oudste kanalen van België. Op 29 januari 1750 verleende Keizerin Maria Theresia door middel van een octrooi een toelating voor de bouw van een kanaal tussen Leuven en Mechelen. Leuven ijverde meer dan tweehonderd jaar voor een aansluiting op een waterloop om de handel met zeeschepen in te voeren¹³.

Het uitzicht van de stad zou vooral beginnen te veranderen in de tweede helft van de 19 eeuw. In het oostelijk gedeelte van de stad werden toen nieuwe wijken aangelegd¹⁴.

---

⁷ Vandekerckhove, 1996

⁸ Vandekerckhove, 1996

⁹ Vandekerckhove, 1996

¹⁰ Vandekerckhove, 1996

¹¹ Vandekerckhove, 1996

¹² Vandekerckhove, 1996

¹³ http://nl.wikipedia.org/wiki/Kanaal_Leuven-Dijle

¹⁴ Meulemans, 1981, p43

Vanaf 19 augustus 1914 werd Leuven bezet door Duitse troepen. Van in het begin maakten de bezetters het de bevolking duidelijk dat ze bij het minste verzet hard zouden optreden. Terechtstellingen en brandstichtingen werden als strenge vergeldingsmaatregelen aangekondigd en dagelijks werd er onder de notabelen een aantal gijzelaars gekozen. De eerste dagen bleef het bij dreigementen, maar de avond van 25 augustus werd bijzonder traumatisch voor de Leuvense bevolking¹⁵.

Zonder duidelijke oorzaak ontstond er die avond aan het station een wilde schietpartij. Duitse soldaten werden er beschoten door Leuvense vrijeschutters. Althans dat was de officiële versie die de Duitsers in mei 1915 in een Witboek vastlegden. Vermoedelijk hebben de Duitse soldaten echter het vuur geopend op hun eigen landgenoten, die ze in het schemerduister voor Belgische troepen hielden. Op het Statieplein werd een tiental personen gefusilleerd en in totaal zouden meer dan 200 Leuvenaars de Duitse vergelding niet overleven. Een Brennkolonne doorkruiste de stad, drong de huizen binnen en stak ze één voor één in brand met fosfortabletten. Niet enkel particuliere woningen, ook historische openbare gebouwen werden in lichterlaaie gezet zoals onder andere de stadschouwburg (Bondgenotenlaan) en het Tafelrond. Drie dagen lang zouden de rookpluimen vanuit Leuven opstijgen. De materiële schade was enorm: Leuven telde 1081 uitgebrande panden. Vooral de burgerwijken zoals de Statiestraat, de Volksplaats en de boulevards langs de oude stadsvesten werden zwaar getroffen¹⁶.

De Tweede wereldoorlog eiste opnieuw een zware tol van de stad. Het gehele centrum brand uit en honderden woningen werden totaal vernield door de bombardementen¹⁷.

Geschiedenis van gebouwen, straten en pleinen in het plangebied

De straten en pleinen rondom de Sint-Pieterskerk hebben er een hele geschiedenis op zitten. Het uitzicht van de pleinen en straten, en de straat- en pleinnamen kregen in de loop van de tijd verschillende benamingen. Om verwarring te voorkomen geef ik in volgende tabel een overzicht van de oude en de nieuwe straat- en pleinnamen.

Huidige benaming	Oude benaming
Fochplein	Hooimarkt, Tiensestraat, Statiestraat, Dorpsstraat
Grote Markt	Radermerct, Hoendermerct, Groten Kerckhof, Cleyne Merct
Boekhandelstraat	Achter d Eycke, Onder Deucke, Gulde Liberystraet, Liberijestraat, Rue de la Librairie
Tiensestraat	Hoolstraet, Hoelstraet, Cava Via Hoelstrate, Holestrata, Huijlstrate, Tienschestraat

¹⁵ Ceunen, 2008, inleiding

¹⁶ Ceunen, 2008, Inleiding

¹⁷ Peeters, 1983, p 11

Bondgenotenlaan	Dorpstraat, Statiestraat
Margaretaplein	Cleyn Kerckhof van Sinte Peeters, Galleystraat, Judemerct, Judeplaetse, Botermarkt, Place de la Réunion of Plaats van Vereeniging

Bron: Meulemans, 1983

De Middeleeuwse plaatsnamen zijn eenvoudig in de volksmond ontstaan. De stadsklerken namen ze doodgewoon over in hun akten. Ieder van hen hield er zijn eigen schrijfwijze op na, vandaar de talrijke, soms misleidende varianten die aangetroffen worden¹⁸.

Bij de naamgeving gingen onze voorouders realistisch te werk. Dikwijls gaf de ligging of de aard van de bodem de doorslag. Andere straten kregen de naam van de plaats waar ze naartoe leidden. Nog anderen waren geïnspireerd door het uithangbord van een voorname handelszaak. Grote gebouwen kwamen ook in aanmerking¹⁹.

Zomin als in onze tijd bleven de straatnamen ongewijzigd. Thans gaat het initiatief uit van het stadsbestuur, maar vroeger kwam de nieuwe naam er door het publiek, dikwijls naar aanleiding van een nieuw feit²⁰.

Het zijn de Franse Republikeinen geweest, die in het kader van de verfransing de straatnamen vastlegden. Ze schraptten sommige namen en vervingen ze door andere, die in het kader van de revolutie pasten. Sommige namen werden verkeerd vertaald. Na de val van Napoleon werden sommige gewijzigde benamingen opnieuw door de oude vervangen²¹.

Grote Markt, Sint-Pieterskerk en kerkhof

De huidige Grote Markt zag er voor 1425 geheel anders uit. Rond de Sint-Pieterskerk was een kerkhof aangelegd dat bijna reikte tot aan het midden van de huidige Grote Markt. Een muur omsloot dit kerkhof en had recht voor de Brusselsestraat een kapelletje dat bekend stond als de Oude Sint-Pieter. De oude burgerwoningen, die plaats hebben moeten maken voor het nieuwe stadhuis, stonden ook veel verder naar voren. De oude straten waren veel smaller dan de huidige zodat in feite de doorgang tussen het stadhuis en de Sint-Pieterskerk niet breder kan geweest zijn dan een gewone straat²².

Bij het begin van de 14de eeuw waren vermoedelijk reeds meerdere stadsdiensten gevestigd in huizen gelegen tegenover het Sint-Pieterskerkhof. Het moet zijn dat het stadsbestuur reeds vroeg onderhandeld heeft met het kapittel, want sinds vele jaren werd opgehouden met het begraven tegenover het raadhuis. Op 8 maart 1427 werd tussen de stad en het kapittel uiteindelijk een overeenkomst gesloten inzake het profaneren van een deel van het kerkhof. Men begon in 1432 aan de afbraak van de kerkhofmuur. De gewijde grond werd naar het in gebruik zijnde deel van het kerkhof overgebracht en het vrijgegeven terrein werd gekasseid²³.

---

¹⁸ Meulemans, 1981, p12

¹⁹ Meulemans, 1981, p12

²⁰ Meulemans, 1981, p12

²¹ Meulemans, 1981, p12

²² Peeters, 1983, p16-17

²³ Meulemans, 2004, p91

Toen met de bouw van het stadhuis begonnen werd, schoof men de rooilijn circa 7,50 m achteruit. Het plein werd nog lichtjes vergroot na de Eerste Wereldoorlog, enerzijds aan de kant van de Brusselsestraat en anderzijds aan die van het de vroegere Tafelronde²⁴.

Het plein kreeg pas laat in de geschiedenis zijn huidige naam. Nog lange tijd situeerde men de huizen langsheen de nieuwe markt supra, juxta of penes atrium Sancti Petri, of het Dietse op Sinte Peters Kerckhof, opden Grooten Kerckhof. Op het einde van de 16de eeuw daagt in de teksten de benaming Merckt en in 1699 heeft men het over de Merckt neffens het Stadhuis. Stilaan voelde men dat de verwarring met de Oude Markt moest vermeden worden en mens schreef in de akten de Cleijn Merckt oftewel de Ste Peeters ofte Cleyne Merckt²⁵.

Al heel vroeg werden gedeelten van het plein als markt gebruikt. Teksten uit de 14de eeuw onthullen het bestaan van een forum Rotarum of Radermarkt tegenover het hoogkoor van de kerk. In de 16de eeuw veranderde de bestemming en werd het de hooimarkt. Vanaf de 15de eeuw vindt men vermeldingen van een Hoendermerct bij het stadhuis en een resolutie van 1628 leert ons dat in die tijd buyten cremers de Cleyne Merct als standplaat op de marktdagen toegewezen kregen, tot ergernis van de geburen²⁶.

Boonen situeerde de Voghelmerct tuschen het Stadhuis en de Taefelronde, voert huys genoempt Bloemendale, d.i. voor het hedendaagse politiebureau. In de stadrekeningen van 1499 is er spraak vanden holten huysken dat staet aenden vogelbanck tegen over der stat huys aenden kerckhofmuur. Volgens Van Even werd dit gedeelte van het plein tot 1838 als groentemarkt gebruikt²⁷.

In de buurt van de Kortestraat hield men de Coel ende Calkmerckt. Dat was volgens Boonen de plaats daert Broothuys plach op te staen. Dit gebouw werd in 1302 door Hertog Jan II aan de stad afgestaan. Het was echter bouwvallig en de stad liet het afbreken. Zo kwam langs het kerkhof een terrein vrij dat de aanloop werd voor de latere Grote Markt. Het zou een eeuw duren voor er aan verdere uitbreiding kon worden gedacht²⁸.

De opmetingen van de kelders van het stadhuis vertellen ons dat het middeleeuwse wegdek merkkelijk dieper lag dan het huidige. Zo bevindt het gewelf van de kelder van de Rosenhoet, die onder de markt doorloopt, ongeveer 1,20 meter onder het wegdek. Die toestand is het gevolg van het rooien van de bossen ten zuiden van de stad. Het water werd minder opgehouden, zodat bij hevige stortregens of bij plotselinge dooi na een lange vriesperiode, de rivieren buiten hun oevers traden en de lage stads gedeelten overstroomden. De bewoners poogden zich tegen het gevaar te beveiligen door de straten op te hogen, maar meer dan eens bleek die oplossing niet afdoend te zijn. Een voorbeeld hiervan is het godshuis van de Zeven Slapers in de Brouwersstraat. Dit gebouw werd in de 19de eeuw gesloopt. Men kwam tot de bevinding dat maar liefst drie stenen vloeren boven elkaar lagen²⁹.

Tot bij het begin van de 14de eeuw werd de Hoolstraat (de hedendaagse Tiensestraat) voortgezet door een weg die langsheen het kerkhof tot aan de Naamsestraat was ingenomen door woningen en vandaar tot aan de Kortestraat had men het broodhuis³⁰.

Als we de oude stadsplannen uit de 19de eeuw bekijken valt op dat het Oostelijke stadsdeel veel minder bebouwd was dan het westelijke. De aanwezigheid van de portus in dit laatste geeft al een afdoende verklaring. De aanleg van de vaart en de spoorweg zorgde vanaf het

---

²⁴ Meulemans, 2004, p91

²⁵ Meulemans, 2004, p91

²⁶ Meulemans, 2004, p91

²⁷ Meulemans, 2004, p92

²⁸ Meulemans, 2004, p91

²⁹ Meulemans, 2004, p92

³⁰ Meulemans, 2004, p93

midden van de 19de eeuw in het Oostelijke staddeel nieuwe wijken ontstonden, zodat het thans volgebouwd is³¹.

Hoe zagen de Sint-Pieterskerk en haar omgeving er bij het begin van de 14de eeuw uit?

Als we ons een beeld willen vormen van het uitzicht van de omgeving van de Sint-Pieterskerk omstreeks 1300 kan geen beter voorbeeld gevonden worden dan de Sint-Kwintenskerk met haar voormalig kerkhof, een stadsbeeld dat vanaf de 15de eeuw haast onveranderd bleef³².

Het grondig archeologisch onderzoek dat in de Sint-Pieterskerk door de Rijksdienst voor opgravingen vanaf 1953 tot 1957 verricht werd, laat ons toe een approximatief beeld van het landschap te vormen. De opgravingen in de kerk leverden het bewijs dat de omgeving in de Romeinse tijd reeds bewoond was. In de muren van de eerst romaanse kerk stelde men de aanwezigheid vast van herbruikt materiaal, dat uit de Romeinse periode dagtekent. Op een fragment van een Romeinse tegel, in een graf gevonden, staan de naam en de overlijdensdatum gegrift van een jonge vrouw, Conigunda genaamd, die vermoedelijk in het begin van de II de eeuw overleed. Onder de primitieve kerk bevonden zich bovendien graven die wel tot de 7de eeuw zouden kunnen opklimmen. De geschiedschrijver Piot getuigt dat in 1828 of 1829 bij de aanleg van de riolering (de ligging kon niet worden achterhaald) nog doodskisten blootgelegd werden. Zij waren uit buitengewoon dikke planken vervaardigd. Mogelijk was er een houten kerkje bij de begraafplaats. Daarop volgde waarschijnlijk een Karolingische gebouwtje, ditmaal in steen opgericht en daarna een romaanse kerk in basilicavorm. Deze werd door de gotische kerk vervangen, die tot op vandaag nog in gebruik is. Omstreeks 1425 werd begonnen met de bouw van de gotische kerk³³.

Recentere opgravingen bewijzen dat zelfs tot dicht bij de gevel van het huidige stadhuis, op nauwelijks een vijftal meter van de rooilijn van de vroegere huizen ooit werd begraven. Van zijn kant noteerde Van Even dat in 1829 op een diepte van 10 voet, d.i. circa 2,85 meter onder het wegdek, sporen van een oude bestrating ontdekt werden. Dwars over de weg had men een laag eikenknuppels gelegd. De sporen, die de wagens nalieten, waren nog duidelijk zichtbaar. Vermits de opgravingen in de kerk het bewijs van Romeinse aanwezigheid opleveren, moet er wel gedacht worden aan een knuppelweg of veenbrug van het type via manisuerisca. Men mag hier niet uit het oog verliezen dat Leuven lag op de weg van Keulen naar Brugge. De vindplaats bevindt zich immers op de voortzetting van de heerbaan, die van Tienen kwam³⁴. Er bestaat echter twijfel of het wel degelijk om een knuppelweg gaat³⁵.

Tafelrond

Tien jaar nadat de werken aan het stadhuis voltooid waren, belaste het stadsbestuur zijn bouwmeester Mathieu de Layens met de vernieuwing van de andere zijde van de markt. Tussen 1480 en 1487 werden drie huizen gebouwd die als één architectonisch geheel werden opgevat. Op de hoek van de Eikstraat met de Tiensestraat bevond zich het huis St. Joris, in het midden Spagnien, en op de hoek van de Eikstraat het Tafelrond (voor 1480 ook de Symme genoemd). Door een brand werd in 1553 het hoekhuis Tafelrond in puin

---

³¹ Meulemans, 2004, p93

³² Meulemans, 2004, p 93

³³ Meulemans, 2004, p 92

³⁴ Meulemans, 2004, p92

³⁵ Vandekerckhove, 1996

gelegd. Pas in 1619 zou met de heropbouw begonnen worden. De benaming tafelrond is nadien overgegaan op zijn beide burens³⁶.

Het oude gebouw werd in 1818 afgebroken. In 1829 werd begonnen met de wederopbouw volgens geheel nieuwe plannen. Het nieuwe gebouw werd ingericht en verhuurd aan de Société de l'Académie de Musique. Dit gebouw werd volledig vernield tijdens de eerste wereldoorlog en opnieuw opgebouwd nadien. In 1945 werd het Tafelrond andermaal door het oorlogsgeweld getroffen en brandde volledig uit. Bij de wederopbouw werd ditmaal meer aandacht besteed aan het bouwkundig historisch karakter van de Grote Markt³⁷.

Fochplein

In een eerste fase (omstreeks 1837) is de Bondgenotenlaan aangelegd. Deze reikte aanvankelijk niet tot aan de Grote Markt. In 1863 is de straat doorgetrokken tot aan de Grote Markt. Het plein zelf is een verwezenlijking volgens de stedenbouwkundige opvattingen die na de Eerste Wereldoorlog opgang maakten. Gebruik makend van het feit dat een groot deel van de woningen vernield waren, werd een verbreding van het uiteinde van de drukke Bondgenotenlaan gepland³⁸.

Het Maison de Brasseurs dat sinds de 19de eeuw het brouwershuis verving om toen de doortrekking van de Statiestraat te verwezenlijken, werd achteruit geplaatst naar zijn huidige positie tussen het Fochplein en de Diestsestraat. De open ruimte die hierdoor vrijkwam werd in 1925 het Fochplein genoemd, naar veldmaarschalk Foch die een belangrijke rol speelde in de Eerste Wereldoorlog³⁹.

Door het Tafelrond bij de heropbouw iets in de richting van de Sint-Pieterskerk te schuiven bleef het stadhuis besloten in het geheel van de Grote Markt⁴⁰.

Oorspronkelijk bestond het Fochplein uit een in het midden gelegen siertuin die regelmatig van vorm en aanleg veranderde⁴¹.

Het plein betaalde zijn tol in de Tweede Wereldoorlog. Geen enkel huis werd gespaard in 1944⁴².

Het huidige geheel is het resultaat van het eerste naoorlogse urbanisatieplan dat in Leuven werd goedgekeurd⁴³.

Bondgenotenlaan

De lange Bondgenotenlaan, de Leuvense Champs-Élysées, wordt in de volksmond nog steeds Statiestraat genoemd. Voordien had ze de naam Dorpstraete⁴⁴.

Ze werd ontworpen als verbindingsweg tussen het eerste spoorwegstation en het stadscentrum en werd in verschillende fases aangelegd⁴⁵.

---

³⁶ Peeters, 1983, p19

³⁷ Peeters; 1983, p20

³⁸ Peeters, 1983, p32

³⁹ Peeters, 1983, p32

⁴⁰ Peeters, 1983, p33

⁴¹ Peeters, 1983, p33

⁴² Peeters, 1983, p33

⁴³ Peeters, 1983, p33

⁴⁴ Peeters, 1983, p33

In deze nieuwe wijk vestigden zich de toenmalige “High-Life” van Leuven: hoogleraren, dokters, advocaten en renteniers. De stadschouwburg bevindt zich op enkele schreden op het kruispunt met de L. Vanderkelenstraat. Enkele handelshuizen in de richting van het station of het stadhuis vormden de enige onderbreking. De gemoedelijke paardentram van Desmeth en Co vulde vanaf 1874 dit decor aan tot in 1912 de eerste elektrische trams in gebruik werden genomen. De elektrische trams verdwenen in 1964 uit het stadsbeeld en maakten plaats voor meer praktische stadsbussen. In 1975 werd de Bondgenotenlaan opnieuw aangelegd in de huidige toestand met parkeerstroken, boompjes, en bloembakken⁴⁶.

De Statiestraat leed ernstig onder de Eerste Wereldoorlog. Niet minder dan 128 woningen werden totaal vernield⁴⁷.

Tiensestraat

In de Oude teksten wordt de Tiensestraat doorgaans de Hoelstraete genoemd. Feitelijk zou men de Hollestraat gezegd moeten hebben, want dat is zij inderdaad gedeeltelijk. In de Latijnse teksten schrijft men soms toch Holostrata, wat bijna correct is. Sporadisch komt Platheia Sancti Michaelis voor, die eraan herinnert dat de straat leidde naar de Sint-Michielskerk. Vanaf de 17de eeuw daagt de meest verbasterde naam Huijstraete op⁴⁸.

De Hoelstraete zal er, zoals de meeste van haar soort, gekomen zijn zoals hieronder wordt beschreven. Doorgaans snijden holle wegen dwars door een heuvelkam, die evenwijdig met een rivier loopt. De neolithische mens vestigde zich op de heuvels om zich tegen overstromingen te beveiligen. Indien er op de site geen bron aanwezig was, moest men op zoek naar water. Men moest dus telkens naar de rivier afdalen, als de watervoorraad opgebruikt was. Men koos de kortste weg, die de grootse helling kruiste. Wat oorspronkelijk een voetpad was, werd door intens gebruik een holle weg. Zodra de humuslaag afgesleten was, begon het afvloeiend regenwater ook het zand en daarna de leemlaag weg te spoelen. Toen men ook het vee langs die weg naar het drinkwater begon te leiden, verhoogde het tempo van de erosie. Zo werd het voetpad na enkele eeuwen meestal een diepe holle weg. Dat is het geval met de Tiensestraat tot aan de Grote Markt⁴⁹.

Vanaf de 17de eeuw kwam de benaming Tiensche Straete in documenten tevoorschijn. De Tiensestraat begon vroeger aan de Hooimarkt, het plein tegenover het hoogkoor van de Sint-Pieterskerk⁵⁰.

De eerste huizen, vanaf het begin van de vroegere Statiestraat, hebben moeten plaatsmaken voor het Maarschalk Fochplein⁵¹.

Boekhandelstraat

De straat werd in de 15de eeuw d'Eykstrate ofwel straatje onder Deyke genoemd, naar een huis dat zich daar bevond. Het was een stenen gebouw, wat in deze omgeving geen uitzondering was⁵².

---

⁴⁵ Peeters, 1983, p33

⁴⁶ Peeters 1983 p33-34

⁴⁷ Peeters 1983 p34

⁴⁸ Meulemans 2004 p333

⁴⁹ Meulemans 2004 p333

⁵⁰ Meulemans 2004 p333

⁵¹ Meulemans 2004 p333

De hoek van de Grote Markt en de Boekhandelstraat was tot in de 16de eeuw ingenomen door een vijftal huizen, waarvan één, Bloemendale, zijn stempel op het blok drukte. Het was een taverne: de stad liet er in 1477 wijn halen. In die tijd stonden naast de taverne een aantal huisjes die aan de stad toebehoorden⁵³.

Margaretaplein

Het Margaretaplein kreeg zijn huidige naam in 1842 ter ere van deze Leuvense volkshelige. Het kerkhof langs deze zijde van de kerk ligt hoger gelegen dan de straten die erlangs liepen. Van de lange trappen van de Sint-Pieterskerk tot aan de Jodenstraat liep de enge Galleystraet, zo genaamd naar de herberg die zich daar sinds de 15de eeuw bevond. De Huidige Jodenstraat liep langs het kerkhof tot aan de uitmonding van de Diestsestraat en ontleende haar naam aan een joodse synagoge die daar, waarschijnlijk voor de 14de eeuw, gestaan heeft op de plaats waar zich nu ongeveer de zijingang van het gerechtshof bevindt⁵⁴.

In 1794 werd het oude Sint-Pieterskerkhof opgeheven en het plein dat daardoor ontstond, werd samen met het hoge gedeelte van de Jodenstraat en de Galleystraet geëffend. In 1795 werd het plein met bomen beplant. Twee jaar later werd de plaats aangewezen voor de verkoop van boter en aanverwante producten. In 1805 werd er een afdak opgetrokken waar de stadwaag in ondergebracht werd, bestemd voor het officieel wegen van de aangevoerde boter. Deze botermarkt bleef bestaan tot ze in 1838 naar de Oude Markt werd overgebracht. De botermarkt werd een kalvermarkt die op haar beurt in 1912 naar de Beestenmarkt (Sint-Jakobsplein) zou verhuizen. Vanaf 1912 werd de botermarkt alias kalvermarkt onbenut gelaten tot in 1927 geoordeeld werd dat het beter zou zijn de vleesverkoop van de Oude Markt naar het Margaretaplein over te brengen. Vanaf 1929 werd er nog een bloemenmarkt aan toegevoegd. Het trottoir aan de kapel van Fiere Margriet werd gereserveerd voor de verkoop van vogels en kleine huisdieren. Zo kreeg de stad opnieuw een vogelmarkt zoals er vroeger een oude hoendermarkt was voor het huidige politiebureau⁵⁵.

In 1975 werd het Margaretaplein geheel hertekend en aan het verkeer opgeleverd⁵⁶.

---

⁵² Meulemans, 2004, p116

⁵³ Meulemans, 2004, p116

⁵⁴ Peeters 1983 p23

⁵⁵ Peeters 1983 p 23-24

⁵⁶ Peeters 1983 p 23-24

4.2.2 Iconografische en cartografische bronnen

Kaarten:

- Omgeving Grote Markt Leuven omstreeks 1410, Cuvelier
- Van Deventer, Jacob, Kaart van Leuven ca 1560-1565, Atlas Leuven 2000
- Blaeu, J., Kaart van Leuven, 1649, Atlas Leuven 2000
- Ferraris, J., Kaart van Leuven ca 1771-1777, Atlas Leuven 2000
- Jobart, Kaart van Leuven ca 1825-26, Atlas 2000

Schilderijen, tekeningen, gravures en Foto's:

- Vertooning op de Groote Merckt, na de terugkomst van den Omgang, 1593-94, Boonen Willem, arca Lovaniensis 6, p 224
- Zicht op het stadhuis, gravure, 1829, Coney John, Leuven weleer, deel 3, fig. 2b
- Zicht op de markt en het stadhuis, aquarel, 1809, de Noter J.B., Arca Lovaniensis 7, p309
- Zicht op de Markt, Schilderij, ca 1670, Desmet Wolfram, Arca Lovaniensis 6, p222
- Zicht op de Markt, Gravure 1610, Gramaye J.B., Arca Lovaniensis 6, p223
- Voirste Huys, Litografie, 19de eeuw, Stevens P., Arca Lovaniensis 6, p243
- Foto-en planmateriaal stadhuis, Arca Lovaniensis 6
- Fotomateriaal Sint-Pieterskerk, Vleeshuis, Tafelrond, Hallen, Oude Markt, De wederopbouw van Leuven na 1914

4.2.2.1 Bedenkingen en methodiek

Voor de studie van het plangebied en de onmiddellijke omgeving werd beroep gedaan op verschillende kaarten en andere iconografische bronnen, zoals schilderijen en etsen..

Om een goed beeld te verkrijgen van de evolutie die binnen het plangebied plaatsgreep, zijn de kaarten gegeorefereerd. Dit houdt in dat de kaarten ruimtelijk worden gepositioneerd binnen het huidige Lambertstelsel. Op deze manier worden de kaarten op eenzelfde manier onderling vergeleken met de huidige topografische kaart.

Deze manier van werken houdt risico's in. Bovenop de onnauwkeurigheden veroorzaakt door de kaartenmaker, worden de kaarten vervormd tijdens het georefereren. Het resultaat van het georefereren is dus geen weergave van de realiteit, maar een subjectieve interpretatie van cartografische gegevens. Het georefereren zorgt ervoor dat een 'gemiddelde' kaart wordt bekomen, die de zwaarste fouten van de kaartenmaker deels uitvlakt en tegelijk nieuwe foutjes genereert. Toch biedt deze manier van werken voldoende zekerheid voor de studie van het plangebied. Op de verschillende kaarten zijn namelijk voldoende onderlinge ijkpunten (wegen, waterlopen, monumentale gebouwen en dergelijke) te zien die de foutenlast van georefereerde kaarten continu naar beneden kunnen bijstellen.

4.2.2.2 Resultaten

Hoewel meerdere primaire kaarten werden geconsulteerd (zie 5.2.1) geven de kaarten van Jacob van Deventer, Blaue en Ferraris een goed beeld van de evolutie van het Fochplein. De drie georeferencierte kaarten zijn in bijlage opgenomen.

De oudste geconsulteerde kaart (kaart van Jacob Van Deventer, midden 16de eeuw) toont aan dat het plangebied ten oosten van de Sint-Pieterskerk deel uitmaakt van een bouwblok. Binnen het plangebied lijken geen monumentale gebouwen aanwezig. In het uiterste noorden van het bouwblok, buiten het plangebied, is wel een monumentaal pand te zien. Het is niet duidelijk om welk pand het gaat. De zuidelijke huizenrij van het bouwblok loopt langs de Tiensestraat, de westelijke rand van het bouwblok ligt vermoedelijk buiten het plangebied. Het grootste deel van het plangebied zal braakliggend zijn geweest (tuinen achter de woningen). Er is geen spoor van Tafelrond (zie eerder) in het bouwblok. Tafelrond is tussen 1480 en 1487 gebouwd, maar lag tussen 1553 en 1619 in puin. Dat kan de afwezigheid verklaren.

De kaart van Blaue (midden 17de eeuw) toont een vergelijkbaar, meer gedetailleerd, resultaat. Het plangebied komt overeen met het zuidwestelijk deel van het eerder vermelde bouwblok aan de Tiensestraat. Tafelrond, heropgebouwd in 1619, is nu wel duidelijk zichtbaar. Aan de Tiensestraat, in het plangebied, staan enkele bakstenen woningen. Er is een mix te zien van woningen die bovenop een gelijkvloerse verdieping nog één, twee tot drie verdiepingen tellen. Enkele staan haaks op de weg, andere parallel. Achter de woningen zijn tuinen te zien, schijnbaar verdeeld in enkele grote zones door middel van bakstenen muren.

De Ferraris-kaart (eind 18de eeuw) toont de situatie zoals ze is blijven bestaan tot aan het begin van de Eerste Wereldoorlog. Het plangebied bestaat nog steeds uit een rij woningen die uitgaat op de Tiensestraat en de achterliggende tuinen. Tafelrond is niet aangeduid. In het noorden van het bouwblok, buiten het plangebied, is wel een monumentaal gebouw aanwezig. In de tuinen binnen het plangebied, in de hoek tegen Tafelrond, staan bomen getekend. De tuinen ten oosten zijn als perken ingekleurd.

4.2.3 Archeologische gegevens

De CAI ((Centrale Archeologische Inventaris, beheerd door het Vlaams Instituut voor Onroerend Erfgoed) kent een aantal meldingen in de binnenstad. Slechts één melding kan van belang zijn voor het onderzoek op het Fochplein. De melding is reeds eerder vermeld in de historische gegevens (zie eerder)

Locatie 3421 verwijst naar de vondst van begravingen op de Grote Markt in 1997. In 1829 waren reeds begravingen aangetroffen bij rioleringswerken.

4.3 Archeologische verwachting bureauonderzoek

Op basis van de hierboven vermelde gegevens is het mogelijk tot een archeologische verwachting te komen voor het hele plangebied. De verwachting beperkt zich tot het plangebied en tot de geplande verstoring.

4.3.1 Prehistorie en metaaltijden

Er zijn geen gegevens gekend over eventuele vondsten uit prehistorie en metaaltijden. Gelet op de afwezigheid van informatie en de latere bodemingrepen in het plangebied gaan we voorlopig uit van een lage verwachting.

4.3.2 Romeinse Tijd

In de onmiddellijke omgeving van het plangebied zijn resten gevonden uit de Romeinse tijd. De opgravingen in de Brusselsestraat en de vondsten in de Sint-Pieterskerk (vlakbij het plangebied) bewijzen de Romeinse aanwezigheid. De archeologische verwachting voor vondsten uit de Romeinse tijd is bijgevolg hoog.

4.3.3 Middeleeuwen - Nieuwe tijd

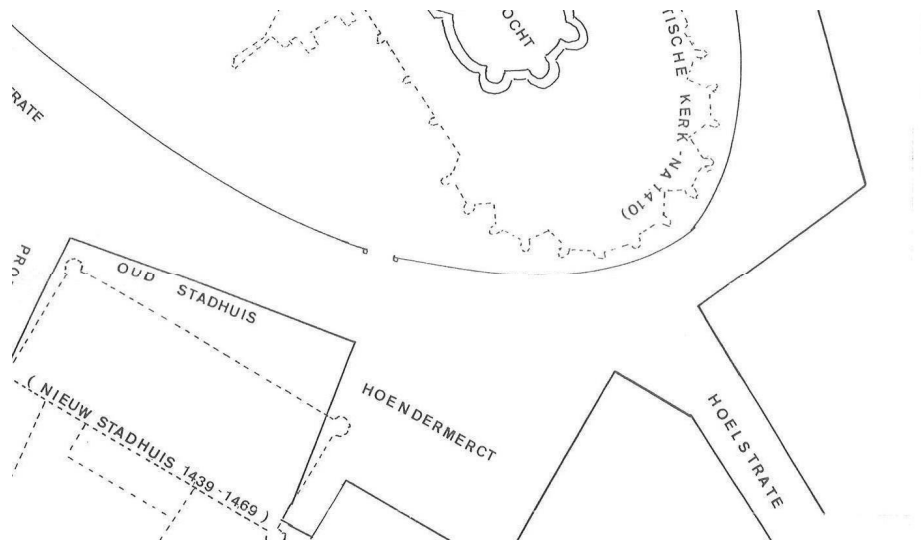
Eerder archeologisch onderzoek en iconografische bronnen tonen aan dat in het plangebied bijzonder veel resten uit de Middeleeuwen en Nieuwe Tijd aanwezig kunnen zijn. Vooral de zuidelijke lijn van het projectgebied, ter hoogte van de vroegere rooilijn aan de Tiensestraat, kan veel resten bevatten. Concreet wordt gedacht aan resten van bestrating en bebouwing. Bijzonder interessant in dit geval is de mogelijke aanwezigheid van beerputten, beerkelders, tonputten en dergelijke. Dit zijn vaak diepgaande sporen (kelderniveau en lager) onder woningen of in de tuinen van woningen, die bijzonder veel informatie kunnen bevatten over de eetgewoonten, rijkdom, status en dergelijke van de voormalige bewoners van de Tiensestraat.

Diverse kaarten tonen aan dat de kans op het aantreffen van menselijke begravingen in het plangebied erg klein is. Voor zover kon worden vastgesteld bevond de uiterste grens van begraving zich verder naar het oosten. Sinds het begin van de 15de eeuw is het plangebied steeds in gebruik geweest als woongebied.

De archeologische verwachting voor resten uit de Middeleeuwen en Nieuwe Tijd is hoog.

4.3.4 Twintigste eeuw

Het is zeker dat de Eerste en Tweede wereldoorlog en de heropbouw en heraanleg van het plein sporen hebben nagelaten in het plangebied. Er kon geen informatie verzameld worden die een eenduidig beeld geeft over de impact van de verwoestingen en heropbouw. Het zal één van de taken zijn van het proefputtenonderzoek om daar meer duidelijkheid over te geven.

Leuven omstreeks 1410 (bron: Bouwen door de eeuwen heen, 1971)

Leuven omstreeks 1814 (Bron: Atlas cadastral Louvain, s.d)

4.4 Aanbeveling

Naast het formuleren van een archeologische verwachting in het plangebied, diende het bureauonderzoek ook concrete aanbevelingen te doen omtrent de locatie van enkele proefputten in het plangebied. Bij het formuleren van de aanbevelingen is met diverse aspecten rekening gehouden (weergegeven in willekeurige volgorde):

- a. Resultaten van het bureauonderzoek. Het bureauonderzoek toonde aan dat het zwaartepunt wat betreft middeleeuwse en jongere periodes zich bevindt in het zuidwesten van het plangebied. Daar bestaat een bijzonder grote kans op het aantreffen van bewoningsresten uit de Late Middeleeuwen en Nieuwe Tijd.

- b. Bijzondere Voorschriften, opgesteld door Agentschap RO Vlaanderen. In de Bijzondere Voorschriften, opgesteld door het Agentschap RO Vlaanderen, is gevraagd vier proefputten te graven. Eén van de proefputten diende zich te bevinden in het uiterste westen van het plangebied. Bedoeling was na te gaan in hoeverre eventuele begraving rond de Sint-Pieterskerk zich kon uitstrekken tot in het plangebied. Een tweede put diende gegraven te worden in het zuiden van het plangebied, bij de voormalige Tiensestraat. Bedoeling was na te gaan in hoeverre laatmiddeleeuwse of jongere bestrating en/of bebouwing aanwezig waren in het plangebied. Hoewel het Agentschap deze locaties oplegde, werd ruimte gegeven om, indien het bureauonderzoek daartoe aanleiding gaf, andere aanbevelingen te doen.
- c. Het projectplan van de opdrachtgever. Het is waarschijnlijk dat de bodemingrepen aan de rand van het plangebied, ter hoogte van de geplande trappen, minder diepgaand zijn dan in het centrum van het plangebied. Toch is uitgegaan van een gelijkmatige belasting van het plangebied, omdat geen concrete gegevens voorhanden zijn in verband met de geplande fundering van de trappen.
- d. De specifieke (verkeers)situatie van het Fochplein. Het Fochplein ligt centraal in de stad en is een belangrijk en druk verkeersknooppunt
- e. Informatie over kabels en nutsleidingen, voor zover bekend (concreet is informatie voorhanden over riolering, waterleidingen, laagspanning en verkeerslichten). Onder het Fochplein bevindt zich een kluwen van ondergrondse nutsleidingen. Hoewel veel informatie is verzameld is de exacte ligging van de nutsleidingen onbekend.

Op basis van deze verschillende aspecten bevelen we aan dat in het plangebied vier proefputten worden gegraven (zie advieskaart in bijlage), elk met een oppervlakte van 2x2 meter.

Proefput 1: ter hoogte van het voetpad/rijbaan ten westen van de bestaande kiosk.

Het bureauonderzoek kon hier geen archeologische resten situeren. Vermoedelijk is het plangebied nooit bebouwd, maar in gebruik geweest als erf, tuin, en dergelijke. De proefput kan nagaan of hier daadwerkelijk sprake is van erven. Indien blijkt dat deze zone daadwerkelijk nooit bebouwd is geweest, kan de profielopbouw een ijkpunt vormen voor ongestoorde bodemopbouw in het plangebied. Zo kan interessante informatie worden verzameld over de geomorfologie/geologie.

Proefput 2: ter hoogte van het centrale groenperk

Op basis van het bureauonderzoek ligt deze proefput op de rand van de bebouwing aan de Tiensestraat en de achterliggende vrijstaande erven/tuinen. Net als proefputten 3 en 4 verwachten we hier bebouwingsresten uit de Late Middeleeuwen en Nieuwe Tijd. De mogelijkheid bestaat dat de bebouwing iets zuidelijker ligt.

Proefput 3: ter hoogte van de rijbaan in het uiterste zuiden van het plangebied

Proefput 4: ter hoogte van het groenperk in het uiterste westen van het plangebied

In beide proefputten worden bebouwingsresten verwacht uit de Late Middeleeuwen en Nieuwe Tijd. Het bureauonderzoek toonde aan dat ter hoogte van beide proefputten de rooilijn met de Tiensestraat lag.

5 Proefputten

5.1 Organisatie en methode

In het plangebied zijn vier proefputten (WP 1, 2, 3, 4) aangelegd conform de aanbevelingen van het bureauonderzoek. Het veldwerk is tussen 15 september en 17 september 2009 uitgevoerd door Eline Van Heymbeeck en Jeroen Vanden Borre. De proefputten waren ongeveer 2,5 x 2,5 meter groot. Werkput 1 lag ter hoogte van het voetpad ten westen van de bestaande kiosk, werkput 2 lag ter hoogte van het centrale groenperk, werkput 3 ter hoogte van de rijbaan in het uiterste zuiden van het plangebied en werkput 4 tenslotte lag ter hoogte van het groenperk in het uiterste westen van het plangebied.

De gemeente stond in voor de verwijdering van de wegverharding. Daarna werd machinaal verdiept door de archeologen tot wanneer een eerste archeologisch leesbare niveau zichtbaar werd. Vervolgens werd het vlak en een eventueel profiel schoongemaakt, gedocumenteerd door middel van foto's en tekeningen. Waar mogelijk werd verdiept naar een tweede vlak en/of werd geboord door middel van een edelman.

De proefputten zijn ingemeten door een landmeter van Soresma.

Mogelijke vondsten werden in zakjes verzameld en per project-, jaar-, zone-, vlak-, spoornummer gesorteerd.

Tijdens de verwerking (18 september tot 21 september 2009) werden de grondplannen gedigitaliseerd door landmeter Dirk Mervis. Daarnaast werden er lijsten gemaakt van de sporen, de vondsten, de foto's en de tekeningen. De vondsten werden gewassen en bestudeerd.

Het proefputtenonderzoek had een voornamelijk prospectief karakter. Bedoeling was na te gaan in hoeverre eventuele archeologische waarden bewaard waren onder het bestaande Fochplein.

5.2 Sporen en structuren

5.2.1 Werkput 1

Beschrijving:

Tijdens het vlakdekkend opgraven van werkput 1 (Afbeelding 1) werden acht sporen in vlak A aangetroffen. Het betrof enkele muren en puinvulling tussen deze muren. Vervolgens werd er in het oosten van de proefput dieper gegraven. Er werden in dit vlak (vlak B) twee sporen gevonden.

Spoor één in vlak A (WP 1 VI A Sp 1) betrof een rode bakstenen (grootte bakstenen: 23 x 11 x 5,5 cm) muur die door middel van een okergele mortel met grijsgroene vlekken gemetst was. Ze was veelhoekig en zowel noordzuid als westoost georiënteerd. Ze liep in alle windrichtingen verder in de proefputwand. De muur werd beschermd door een 0,1 mm dikke witte pleisterlaag.

WP 1 VI A Sp 2 was een rechthoekige rode bakstenen muur. Ze was ten opzichte van spoor één oostwest (haaks) georiënteerd, maar stond zelfstandig van spoor één. De bakstenen hadden een formaat van 22 x 11 x 5,5 cm. De bakstenen werden op elkaar gemetseld door middel van een okergele mortel die groengrijze vlekken bevatte. Net zoals spoor één werd ze door een 0,1 mm dikke witte pleisterlaag beschermd.

WP 1 VI A

Spoor drie (WP 1 VI A Sp 3) was een rechthoekige bakstenen structuur die deels in de westelijke proefput wand zat. Ze stond los van spoor één, maar was er wel aan de noordzijde haaks op georiënteerd. Net zoals spoor één en twee was de mortel okergelig van kleur met grijsgroene vlekken en werd de muur beschermd door een 0,1 mm dikke witte pleisterlaag. De bakstenen hadden hetzelfde formaat als de bakstenen van spoor twee.

Parallel met spoor drie en haaks op spoor één (maar los van spoor één) bevond zich spoor 4 (WP 1 VI A Sp 4) dat identiek is aan spoor twee en vier. Het gaat om een rechthoekige bakstenen structuur met baksteenformaat 22 x 11 x 5,5 cm met een okergelige mortellaag met grijsgroene vlekken en een 0,1 mm dikke witte pleisterlaag.

WP 1 VI A Sp 5 was een rechthoekig grofkorrelig grijs spoor met donker grijze vlekken dat baksteenbrokken en houtskoolbrokken- en vlekken bevatte. Het bevond zich tussen sporen drie en vier.

Spoor zes in vlak A (WP 1 VL A Sp 6) was gelijkaardig aan spoor vijf. Het was eveneens een rechthoekig grofkorrelig grijs spoor met donker grijze vlekken, baksteenbrokken en houtskoolbrokken – en vlekken. Het bevond zich tussen de sporen één, twee en vier.

WP 1 VI A Sp 7 was een grofkorrelig grijs spoor met donker grijze vlekken, baksteenbrokken en houtskoolbrokken- en vlekken. Het had een polygone vorm. Het lag ten zuiden van muur één ging verder in de sleufwand.

Tenslotte was er in vlak A nog een achtste spoor (WP 1 VI A Sp 8). Het gaat om een rechthoekige bakstenen muur waarbij de bakstenen een donker grijs paars uiterlijk hadden. De bakstenen waren 27x9x5 cm groot en tussen de baksteenlagen werd een witte mortel aangetroffen.

In vlak B ging spoor 1 van vlak A dieper. Hierdoor werden er twee sporen verkregen.

WP 1 VL B Sp 1

WP 1 VI B Sp 1 is een muur opgebouwd uit rode bakstenen (formaat baksteen: 23 x 11 x 5,5 cm) en een okergele mortel met grijsgroene vlekken. De muur wordt bedekt door een 0,1 mm witte pleisterlaag. De muur is een aanzet tot een gewelf dat zich naar het noorden van de werkput moet gericht zijn geweest (Afbeelding 2).

Spoor 2 in vlak B is eveneens een rode bakstenen muur opgebouwd met okergele mortel met grijsgroenen vlekken. Ze bevatte een 0,1 mm witte pleisterlaag. De muur is een aanzet tot een gewelf dat naar het zuiden van de werkput moet georiënteerd geweest zijn.

Interpretatie:

Volgens het bureauonderzoek werd deze werkput nooit bebouwd, maar gebruikt als erf, tuin, en dergelijke van één van de gebouwen die gelegen waren op de rue Sei Tirlemont. Het proefputtenonderzoek heeft echter aangetoond dat er wel resten van bewoning is geweest. Mogelijk gaat het hier om een kelder van een huis (WP 1 VI A Sp 1, 2, 3, 4 en 8). Gezien de muren grotendeels in de proefputwand gelegen waren, is wel niet geweten welke vorm deze kelder had. Vermoedelijk gaat het om een kelder die gewelfd was zowel in noordelijke als zuidelijke richting (WP 1 VI B Sp 1 en 2). De overwelling naar het noorden toe (WP 1 VI B Sp 1) was wel niet meer volledig. Vermoedelijk is het dak van de kelder verwijderd bij de aanleg van het Fochplein. De kelder is dan met puin opgevuld. Spoor 2 is een intacte gewelfstructuur van een kelder naar het zuiden toe. Deze werd ook met puin opgevuld. Mogelijk is ook van deze kelder een deel van het dak verwijderd.

De functie van WP 1 VI A Sp 2, 3 en 4 is niet geweten. Ze waren allen uit één rij rode bakstenen opgebouwd en stonden los van spoor één. Mogelijk gaat het over onderverdelingen van de kelderruimte.

WP 1 VI A Sp 8 lijkt onderdeel geweest te zijn van een andere muur die ten noordoosten van spoor 1 liep. Waarvoor deze muur diende, is niet geweten.

Tijdens het onderzoek is de bodem van de kelders nooit gevonden. Nochtans is ruim 2,5 meter onder het Fochplein gegraven. Omwille van veiligheidsredenen kon niet dieper gewerkt worden.

5.2.2 Werkput 2

Beschrijving:

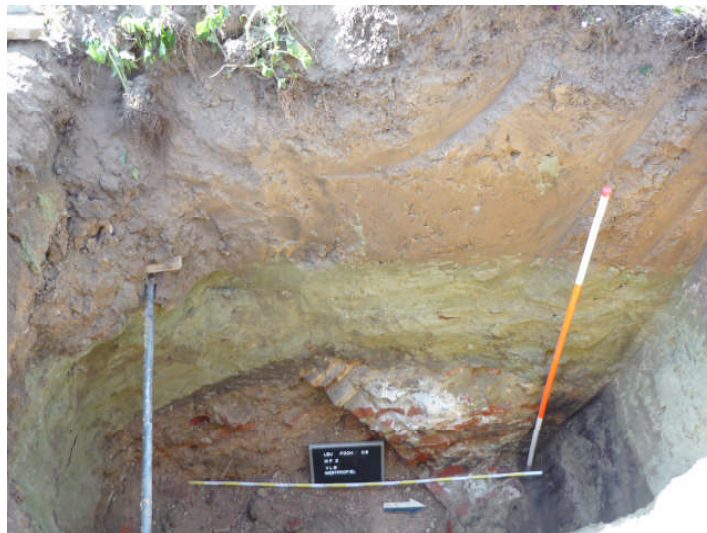
Tijdens het vlakdekkend opgraven van werkput twee werd er één spoor in vlak A (WP 2 VI A Sp 1) aangetroffen. Het betrof een rode bakstenen muur met witte mortel (Afbeelding 3). Het formaat van de bakstenen was 27 x 9 x 5 cm. Aan de zuidkant van deze structuur werd een aanzet tot een gewelf gevonden.

Aan de westzijde van de werkput werd dieper gegraven. Hierdoor werd een westprofiel (WP 2 VI B Westprofiel) verkregen (Afbeelding 4). Er konden zes lagen onderscheiden worden. de bovenste laag (laag a) was een zandlaag die behoorde tot het bloemperk waarin er werd opgegraven. Laag b was een stabilisatiepakket. De laag onder laag b (Laag c) was een heterogene fijnkorrelige bruingrijze laag met lichtgrijze vlekken, weinig baksteenspikkels en weinig houtskool. Laag d was een heterogeen grofkorrelig grijs spoor met donker grijze vlekken, veel baksteenbrokken en kalkmortel. Laag e vormde een rode bakstenen muur met aan de zuidzijde een aanzet tot gewelf. Het formaat van de baksteen was 27 x 9 x 5 cm. Tussen de bakstenen werd witte mortel gevonden. Laag f was een heterogeen, fijnkorrelig zwartgrijs humusrijk pakket met weinig baksteenspikkels, veel houtskool en een beetje kiezel. In deze laag werden enkele scherfjes aardewerk gevonden.

WP 2 VL A Sp 1

Onder het profiel is een boring geplaatst, buiten de kelderruimte. Op een diepte van 2,5 meter onder het wegdek bleek de moederbodem aanwezig is. Het gaat om zandleem met een belangrijke bijmenging van grind.

WP 2 VL B Westprofiel

Interpretatie:

Tijdens het opgraven van werkput 2 is een kelder gevonden. Deze kelder was overwelfd. Ten oosten van de buitenmuur bevond zich een zwartgrijze pakket (WP 2 VL B Westprofiel laag f) dat mogelijk een laat middeleeuws afvalpakket kan zijn geweest. Het bevatte immers aardewerk dat tussen de 14^e en 16^e eeuw kon gedateerd worden (zie verder). We vermoeden dat de kelder ouder is dan dit afvalpakket, aangezien de afvallagen weg van de muur naar beneden hellen. Het lijkt er dus op dat ze na de bouw van de muur zijn gestort.

5.2.3 Werkput 3

Beschrijving:

Tijdens het vlakdekkend opgraven van proefput 3 (WP 3 VI A) werden vijf (WP 3 VI A Sp 1, 2, 3, 4 en 5) sporen in vlak A aangetroffen. Het waren drie muren.

Spoor 1 (WP 3 VI A Sp 1) was een bakstenen muur die deels in de putwand gelegen was. De muur was in oostwestelijke richting georiënteerd. De muur bestond uit bakstenen van 20 x 7 x 6 cm. Tussen de bakstenen werd een okergele mortel met grijsgroene vlekken gevonden. De muur werd door een zeven mm dikke wit pleisterlaag beschermd.

WP 3 VL A

In een hoek van ongeveer negentig graden lag een andere muur, WP 3 VI A Sp 2 genaamd. Ze was noordoost zuidwest georiënteerd en ging door de proefputwand. Het gaat ook om een bakstenen muur, waarbij de bakstenen 24 x 10 x 5 cm groot waren. Tussen de bakstenen werd een okergele mortel met grijsgroene vlekken gevonden. Net zoals spoor 1 was ze bepleisterd door een zeven mm dikke witte pleisterlaag. Aan deze muur werd langs de noordwestelijke zijde een bakstenen tegelrand gevonden. De tegels hadden een formaat van 24 x 12 x 3 cm.

Dwars over de zuidwestelijke zone in de werkput werd een derde muur (WP 3 VI A Sp 3) gevonden. Ze was noordwest zuidoost georiënteerd en ging net zoals spoor 2 door de sleufwand. Deze bakstenen hadden 24 x 11 x 5,5 cm baksteenformaat. De mortel was eerder okergelig van kleur. Aan de noordelijke zijde van deze muur werd de muur beschermd door tegels (24 x 12 x 3 cm) en een witte mortellaag (0,1 mm dik).

WP 3 VI A Sp 4 en WP 3 VI A Sp 5 zijn twee heterogene grofkorrelige grijsbruine sporen met donker grijze vlekken, baksteenbrokken en houtskoolbrokken- en vlekken. Spoor 4 is een puinkuil tussen de sporen 2 en 3, terwijl spoor 5 tussen de sporen 1 en 2 is gelegen.

Interpretatie:

Gezien de muren (WP 3 VI A Sp 1, 2, 3) grotendeels in de proefput wand gelegen waren, is niet geweten welke vorm ze hadden. Vermoedelijk waren ze echter rechthoekig.

Sporen 1 (WP 3 VI A Sp 1) en 2 (WP 3 VI A Sp 2) vormden mogelijk een rechthoekige kelder die tijdens wereldoorlog I werd opgevuld met puin afkomstig van de afbraak van een huis. Het puin (WP 3 VI A Sp 5) bestond uit bakstenen, leistenen, aarden stukken pijpleiding, glas en ijzeren nagels.

Spoor 3 (WP 3 VI A Sp 3) snijdt spoor 2 (WP 3 VI A Sp 2), maar we weten niet of ze ook spoor 1 (WP 3 VI A Sp 1) sneed. De aanleg van een pijpleiding tussen muur één en drie liet niet toe dit te achterhalen. Bij het aanleggen van deze pijpleiding werd immers een deel van muur twee weggenomen. Mogelijk geeft deze muur (WP 3 VI A Sp 3) een voor- of achtergevel van een huis aan. Spoor vier (WP 3 VI A Sp 4) is vermoedelijk afbraakpuin van een huis.

5.2.4 Werkput 4

Tijdens de aanleg van de archeologische proefput werd er gestoten op een leiding van

WP 4 VI A

Eandis en twee leidingen van de telefoonmaatschappij en de electriciteitsmaatschappij. De laatste twee stonden niet op plannen aangegeven en kruisten de put. Er is, na overleg met de bevoegde overheid en de opdrachtgever, besloten niet verder te graven.

5.3 Vondsten

In het kader van het onderzoek zijn de vondsten oppervlakkig onderzocht.

5.3.1 Werkput 1

In werkput één werden er drie stukjes aardewerk en één stukje bouw materiaal uit spoor vijf vlak A gerecupereerd. Het aardewerk bestond uit één wand en twee randen. Het ging om wit gebakken aardewerk met donker zwartblauw loodglazuur. Eén stukje was deel van een vergiet, terwijl een ander een deel van een schotel bleek te zijn. Deze laatste was gecraqueleerd, terwijl de andere twee stukjes niet gecraqueleerd waren en mogelijk fabrieksglazuren waren. Het aardewerk kon in de 19e - 20e eeuw worden gedateerd. Daarnaast werd er nog een stukje nepmarmer gevonden die waarschijnlijk als versiering werd gebruikt in de huizen.

Daarnaast werden er uit vlak B nog vier losse vondsten verzameld. Het gaat om vier stukjes vloertegels die versierd zijn met verschillende abstracte motieven in rood, groen, zwart en wit.

5.3.2 Werkput 2

In werkput twee is in spoor 1 (WP 2 VI A) één baksteen gerecupereerd.

Aardewerk uit WP 2 VI B Westprofiel laag f

Uit laag f van WP 2 VI B Westprofiel werden negen scherven aardewerk, drie metalen en zes botjes (waarvan er twee verbrand waren) verzameld. Vier scherven waren grijs aardewerk. Eén van deze scherven was een deel van de hals van een kogelpot. Daarnaast werden er drie wit hard gebakken scherven gevonden, waarvan één scherv langs de buitenzijde een helder gele glazuur bevatte waarop een rolstempelversiering aanwezig was. Tenslotte werden er twee rood gebakken aardewerkscherven gevonden. Eén had een okergele loodglazuur terwijl de andere een lichtgelig loodglazuur bevatte. Deze scherven moeten tussen de 14e en 16e eeuw, ofwel de Late Middeleeuwen gedateerd worden.

5.3.3 Werkput 3

Er werden voornamelijk bakstenen gevonden waarvan twee randtegels van een muur (WP 3 VI A Sp 3) werden gerecupereerd. Het gaat om bakstenen die gebruikt werden als wandtegels.

Daarnaast werd er in de puinlaag tussen spoor 1 (WP 3 VL A Sp 1) en spoor 2 (WP 3 VI A Sp 2) twee glasscherven en één ijzeren nagel gevonden. Het materiaal kon niet gedateerd worden.

5.3.4 Werkput 4

Er werden geen archeologische vondsten aangetroffen in deze werkput.

5.4 Samenvatting

Tijdens het proefputtenonderzoek zijn resten gevonden van laatmiddeleeuwse en jongere bebouwing onmiddellijk onder het Fochplein. Het gaat telkens om kelderruimtes die nog vrij goed bewaard zijn. Het opstaande muurwerk is vrijwel intact; de gewelven zijn deels bewaard.

De gevonden kelders zijn opgevuld met baksteenpuin, vermoedelijk van de huizen die zich boven het Fochplein bevonden. Opvallend is dat tussen het puin veel brandresten (houtskool en dergelijke) zijn gevonden. Zij verwijzen vermoedelijk naar afval van de brandende panden in Leuven in de Eerste Wereldoorlog.

In één werkput zijn aanwijzingen gevonden van de bouw van een kelder in of vóór de 17de eeuw. Daarbij werd een baksteenformaat gehanteerd dat vergelijkbaar is met dan van de andere gevonden kelders.

De aanwezigheid van ouder schervenmateriaal tussen de kelders laat vermoeden dat mogelijks oudere sporen aanwezig zijn. We denken hierbij in de eerste plaats aan de Middeleeuwen, maar ook aan de Romeinse Tijd.

6 Advies

Op basis van de resultaten van het bureauonderzoek en het proefputtenonderzoek kunnen we besluiten dat onder het Fochplein de resten van de laatmiddeleeuwse en jongere stad nog vrijwel intact aanwezig zijn.

De archeologische waarde is groot: deze vaststelling reikt verder dan de vondst van muurresten; het duidt erop dat recente bodemingrepen geen of nauwelijks impact hebben gehad op de archeologische waarden in de ondergrond. Hoewel de waarde van de gevonden archeologische waarden (muurresten, kelderruimtes) relatief beperkt is, impliceert dit wel dat andere sporen, zoals beerputten –en kelders en tonputten nog aanwezig kunnen zijn. De waarde van deze sporen is bijzonder groot aangezien zij materiële getuigen opleveren over de bewoners van het plangebied. Zij kunnen meer informatie geven over voedingsgewoonten, consumptiegedrag en rijkdom.

Bovendien bestaat de kans dat nog oudere resten aanwezig zijn. We denken hierbij aan stenen of houten voorgangers van de gevonden bebouwing, maar ook eventuele Romeinse sporen.

We adviseren op basis van de resultaten van het archeologisch onderzoek om binnen het plangebied archeologisch vervolgonderzoek uit te voeren door middel van een vlakdekkend onderzoek. Dat houdt in dat binnen het plangebied alle archeologische sporen dienen te worden onderzocht. De grootte van het archeologisch onderzoek is identiek aan de omvang van de geplande ingreep.

Bibliografie

Celis J., De Leuvense Stationswijk: 1835-1875, Thesis, 1985-1986

Celis J., Uyttenhove P., De wederopbouw van Leuven na 1914, Eindejaarsverhandeling, Leuven, 1979-1980

Ceunen M., Leuven na de grote brand, in Aan onze helden en martelaren, beelden van de brand van Leuven(augustus 1914), Leuven 2004

Ceunen M., Beelden van een verwoeste stad, openlucht tentoonstelling in de Leuvense binnenstad naar aanleiding van de herdenking van de negentigste verjaardag van het einde van de Eerste Wereldoorlog, Leuven, 2008

Heymans M.-C., L'urbanisation de Louvain, in Chantier, Jaargang 1, nr. 3, 1947

Cuvelier D., La formation de la ville de Louvain des origines à la fin de XIV siècle, Brussel, 1935

Lemaire R., La reconstruction de Louvain, Wouters, Ickx, Leuven 1915

Maesschalck A., Viane J., De genese van de gotische Sint-Pieterskerk te Leuven, in Salsa, Cahier 1, Leuven, 2005

Maesschalck A., Viane J., Het stadhuis van Leuven, Arca Lovaniensis 6, Vrienden Stedelijke Musea, Leuven, 1979

Mellaerts D., De Sint-Pieterskerk te Leuven. Architectuur en kunstpatrimonium, Acco, Leuven/Amersfoort, 1998

Meulemans A., Huizen en straten in het oude Leuven, Jaarboek Leuvense Historisch Genootschap, Leuven 2004, Deel I, Patrimonium

Meulemans A., Huizen en straten in het oude Leuven, Jaarboek Leuvense Historisch Genootschap, Leuven 2004, Deel II, Atlas

Meulemans A., Atlas van Oud Leuven, Stadsdrukkerij Leuven, 1981

Peeters M., Gids voor het Oude Leuven, Antwerpen, 1983

Provoost A., Vaes J., Leuven graaft naar zijn verleden, Catalogus tentoonstelling, Acco, Leuven, 1980

Uyterhoeven R., Langs bekende handelsstraten naar Sinte-Geertrui en Tempelhof, Leuven Weleer, Deel 1, Leuven 1985

Uyterhoeven R., Leuven Weleer, Tussen Statiestraat en Tiensestraat, Deel 2, Leuven, 1986

Uyterhoeven R., Langs de Oude Universiteit naar het Begijnhof: Grote – en Oude Markt en de Naamsestraat, Leuven Weleer, Deel 3, Leuven 1987

Van Uyterhoeven, Leuven 575 jaar, Artis Historia, Leuven, 2000-2001

Uyttenhove P., Celis J., De wederopbouw van Leuven na 1914, Universitaire pers, Leuven 1991

Van Buyten L., Leuven Anno 1600, Tentoonstellingscatalogus, Leuven, 1979

Van Even E., Louvain dan le passé et dans le présent, Fonteyn, Leuven, 1895

Vandekerckhove V., De archeologische afdeling van het Stedelijk Museum, Leuven, Stedelijk Museum, 1996

Van Uytven, De geschiedenis van het stadsgewest Leuven tot omstreeks 1600, Arca Lovaniensis 7, Vrienden Stedelijke Musea, Leuven, 1980

Bijlagen

1. Sporenlijst
2. Vondstenlijst
3. Kaart van het plangebied geprojecteerd op Van Deventer 16de eeuw
4. Kaart van het plangebied geprojecteerd op Blaue 1649
5. Kaart van het plangebied geprojecteerd op Ferraris 1771
6. Kaart van het plangebied geprojecteerd op NGI 1969
7. Ligging van de proefputten
8. Proefsleuf 1 grondplan
9. Proefsleuf 2 grondplan
10. Proefsleuf 3 grondplan
11. Ligging van sleuven op kadasterkaart 1818
12. Advies ligging proefputten
13. Foto's onderzoek

Werkput	Vlak	Spoor	Vulling	Aard	Textuur	Beschrijving	Vorm	Opmerkingen	Datering aan de hand van aardewerk
1	A	1	/	Bakstenen muur	/	Rode bakstenen muur Okergele mortel met grijsgroene vlekken 0,1 mm laag pleister	Veelhoekig	- Geen archeologische vondsten - Gecoupeerd, maar niet getekend - Formaat baksteen 23 x 11 x 5,5 - Gaat verder in proefputwand - Gerekupereede bakstenen ?	
1	A	2	/	Bakstenen muur	/	Rode bakstenen muur Okergele mortel met grijsgroene vlekken 0,1 mm laag witte pleister	Rechthoekig	- Geen archeologische vondsten - Niet gecoupeerd - Formaat baksteen 22 x 11 x 5,5 - Deels in proefputwand - Gerekupereede bakstenen ? - Haaks maar zelfstandig ten opzichte van spoor 1	
1	A	3	/	Bakstenen muur	/	Rode bakstenen muur Okergele mortel met grijsgroene vlekken 0,1 mm laag witte pleister	Rechthoekig	- Geen archeologische vondsten - Niet gecoupeerd - Formaat baksteen 22 x 11 x 5,5 - Deels in wand proefput - Gerekupereede bakstenen ? - Haaks maar zelfstandig ten opzichte van spoor 1	
1	A	4	/	Bakstenen muur	/	Rode bakstenen muur Okergele mortel met grijsgroene vlekken 0,1 mm laag witte pleister	Rechthoekig	- Geen archeologische vondsten - Niet gecoupeerd - Formaat baksteen 22 x 11 x 5,5 - Deels in wand proefput - Gerekupereede bakstenen ? - Haaks maar zelfstandig ten opzichte van spoor 1	
1	A	5	Heterogeen	Puinkuil	Grofkorrelig	Grijs spoor Donker grijze vlekken Baksteenbrokken Houtskoolbrokken en -vlekken	Rechthoekig	- Archeologische vondsten (cer) - Niet gecoupeerd - Opvulsel/puin tussen de sporen 3 en 4 - Afbraak gestort in kelders van een huis?	
1	A	6	Heterogeen	Puinkuil	Grofkorrelig	Grijs spoor Donker grijze vlekken Baksteenbrokken Houtskoolbrokken en -vlekken	Rechthoekig	- Geen archeologische vondsten - Niet gecoupeerd - Opvulsel/puin tussen de sporen 1, 2 en 4 - Afbraak gestort in kelders van een huis?	
1	A	7	Heterogeen	Puinkuil	Grofkorrelig	Grijs spoor Donker grijze vlekken Baksteenbrokken Houtskoolbrokken en -vlekken	Polygoon	- Geen archeologische vondsten - Niet gecoupeerd - Opvulsel/puin in het zuiden van muur 1 en ging in de proefput verder - Afbraak gestort in kelders van een huis?	
1	A	8	/	Bakstenen muur	/	Gebakken bakstenen muur (donker grijs paars) Witte mortel	Rechthoekig	- Geen archeologische vondsten - Niet gecoupeerd - Formaat baksteen 27 x 9 x 5 In het noordoosten van de proefput gelegen, parallel (westoostelijk georiënteerd) met muur 1	
1	B	1	/	Bakstenen muur	/	Rode bakstenen muur Okergele mortel met grijsgroene vlekken 0,1 mm laag witte pleister	Aanzet tot koepel	- Geen archeologische vondsten - Niet gecoupeerd - Formaat baksteen 23 x 11 x 5,5 - Aanzet tot een gewelf dat zich tot het noorden moet gericht hebben	
1	B	2	/	Bakstenen muur	/	Rode bakstenen muur Okergele mortel met grijsgroene vlekken 0,1 mm laag witte pleister	Aanzet tot koepel	- Geen archeologische vondsten - Niet gecoupeerd - Formaat baksteen 23 x 11 x 5,5 - Aanzet tot een gewelf dat zich tot het zuiden moet gericht hebben	
2	A	1	/	Bakstenen muur	/	Rode bakstenen muur Witte mortel	/	- Geen archeologische vondsten - Niet gecoupeerd - Formaat baksteen 27 x 9 x 5 - Aanzet tot een gewelf dat zich tot het zuiden moet gericht hebben in proefputwand	
3	A	1	/	Bakstenen muur	/	Rode bakstenen muur Okergele mortel met grijsgroene vlekken 7 mm laag witte pleister	Rechthoekig	- Geen archeologische vondsten - Niet gecoupeerd wegens bakstenen muur - Formaat baksteen 20 x 7 x 6 - Muur van een kelder - Deels in proefputwand	
3	A	2	/	Bakstenen muur	/	Rode bakstenen muur Okergele mortel met grijsgroene vlekken 7 mm laag witte pleister Aan de rand tegels	Rechthoekig	- Geen archeologische vondsten - Niet gecoupeerd wegens bakstenen muur - Formaat baksteen 24 x 10 x 5 - Formaat tegels: 24 x 12 x 3 - Muur van een kelder - Gaat verder in proefputwand	
3	A	3	/	Bakstenen muur	/	Rode bakstenen muur Witte mortel 0,1 mm laag witte pleister Aan de rand tegels	Rechthoekig	- Geen archeologische vondsten - Niet gecoupeerd wegens bakstenen muur - Formaat baksteen 24 x 11 x 5,5 - Formaat tegels: 24 x 12 x 3 - Gaat verder in proefputwand	

3	A	4	Heterogeen	Puinkuil	Grofkorrelig Grijsbruin spoor Donker grijze vlekken Baksteenbrokken Houtskoolbrokken en -vlekken	Driehoekig	<ul style="list-style-type: none"> - Snijdt spoor 2 en mogelijk ook spoor 1. Hierdoor is het waarschijnlijk jonger dan spoor 2 - Geen archeologische vondsten - Niet gecoupeerd - Opvulsel/puin tussen de sporen 2 en 3 - Afbraak gestort in kelders van een huis?
3	A	5	Heterogeen	Puinkuil	Grofkorrelig Grijsbruin spoor Donker grijze vlekken Baksteenbrokken Houtskoolbrokken en -vlekken	Vierhoekig	<ul style="list-style-type: none"> - Geen archeologische vondsten - Niet gecoupeerd - Opvulsel/puin tussen de sporen 1 en 2 - Afbraak gestort in kelders van een huis?

Spoor	Vulling	Werkput	Vlak	Categorie	Aantal fragmenten	Wand	Bodem	Rand	Oor	Poten	Deksels	MAI	Massa in gr	Bakking	Opmerkingen	Relatieve datering	Tekeningenblad	
Losse vondsten		1	B	Bouwmateriaal	4											Stukjes vloertegels in rood, groen, zwart en wit; abstracte versiering op de tegels.		
5		1	A	Aardewerk	3	1		2				3	15	Hard	Wit gebakken met donker zwartblauw loodglazuur; 1 vergiet; 1 schotel Deel schotel is gecraqueleerd; de andere twee niet = fabrieksglazuren Nepmarmer	Nieuwste Tijden 18e - 20e eeuw		
5		1	A	Bouwmateriaal	1											Baksteen uit muurverband		
1		2	A	Bouwmateriaal	1													
Westprofiel		2	B	Aardewerk	9							5	4	Hard / Zacht	3 Wit gebakken aardewerk waarvan 1 met helder gele glazuur en rolstempelversiering (?) 2 Oxiderend gebakken aardewerk, 1 okergele loodglazuur, andere lichtgelig loodglazuur 4 Reducerend gebakken aardewerk, waarvan 1 aanzet tot hals van kogelpot (?)	14e - 16e eeuw		
Westprofiel		2	B	Metaal	3													
Westprofiel		2	B	Bot	6											Twee verbrande stukjes		
3		3	A	Bouwmateriaal	2											Bakstenen die gebruikt zijn als wandtegels		
Puin tss Sp 1 en Sp 2		3	A	Glas	2											Puinlaag in de kelder tussen spoor 1 en spoor 2		
Puin tss Sp 1 en Sp 3		3	A	Metaal	1											Nagel		

Archeologisch
bureauonderzoek
Fochplein Leuven

Bijlage 4. :

Van deventer 16e eeuw

gewijzigd op 7 juli 2009

12940504.mxd

Legende

 projectgebied

Bron:
Meulemans A., Atlas van Oud Leuven, Stadsdrukkerij
Leuven, 1981

Schaal : 1:2.500

0 25 50 75 Meter

Opgemaakt door :

Opdrachtgever :

Archeologisch
bureauonderzoek
Fochplein Leuven

Bijlage 3. :

Blaeu 1649

gewijzigd op 7 juli 2009

12940503.mxd

Legende

 projectgebied

Bron:
Meulemans A., Atlas van Oud Leuven, Stadsdrukkerij
Leuven, 1981

Schaal : 1:2.500

0 25 50 75 Meter

Opgemaakt door :

Opdrachtgever :

soresma

Archeologisch
bureauonderzoek
Fochplein Leuven

Bijlage 2. :

Ferraris 1771

gewijzigd op 7 juli 2009

12940502.mxd

Legende

Bron:
Meulemans A., Atlas van Oud Leuven, Stadsdrukkerij
Leuven, 1981

Schaal : 1:2.500

0 25 50 75 Meter

Opgemaakt door :

Opdrachtgever :

**Archeologisch
bureauonderzoek
Fochplein Leuven**

Bijlage 1. :

NGI 1969

gewijzigd op 7 juli 2009

12940501.mxd

Legende

 projectgebied

Bron:
Meulemans A., Atlas van Oud Leuven, Stadsdrukkerij
Leuven, 1981

Schaal : 1:2.500

0 25 50 75 Meter

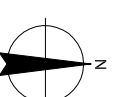
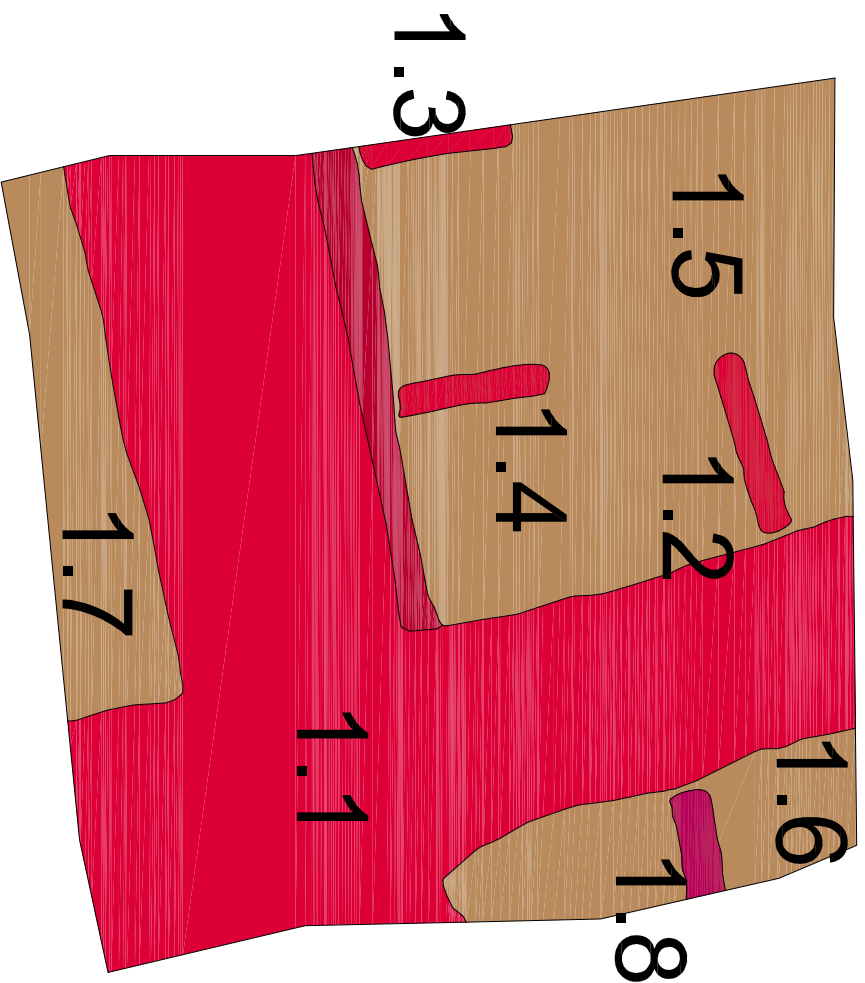
Opgemaakt door :

Opdrachtgever :

Proefsleuf 1 Grondplan
schaal 1:20

Archeologisch vooronderzoek
Fochplein Leuven
Stad Leuven

Proefsleuf 1

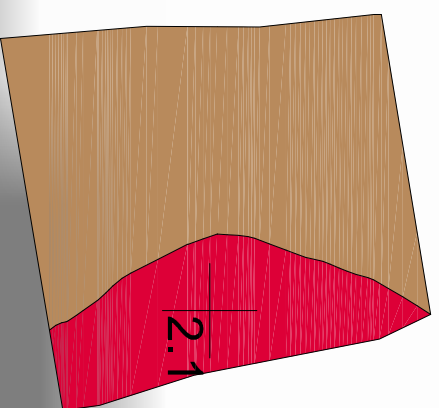
Kaartnummer 2

verklaring

	Spoor
	Bakstenen Muur
	Bakstenen Muur
	Bakstenen Muur

schaal	1:20
formaat	A4
datum	18-09-2009
doc.nr.	d1m/129405.dwg

Proefsleuf 2 Grondplan
schaal 1:40

Archeologisch vooronderzoek
Fochplein Leuven
Stad Leuven

Proefsleuf 2

Kaartnummer 3

verklaring

Puinkuil

Bakstenen Muur

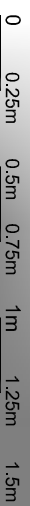
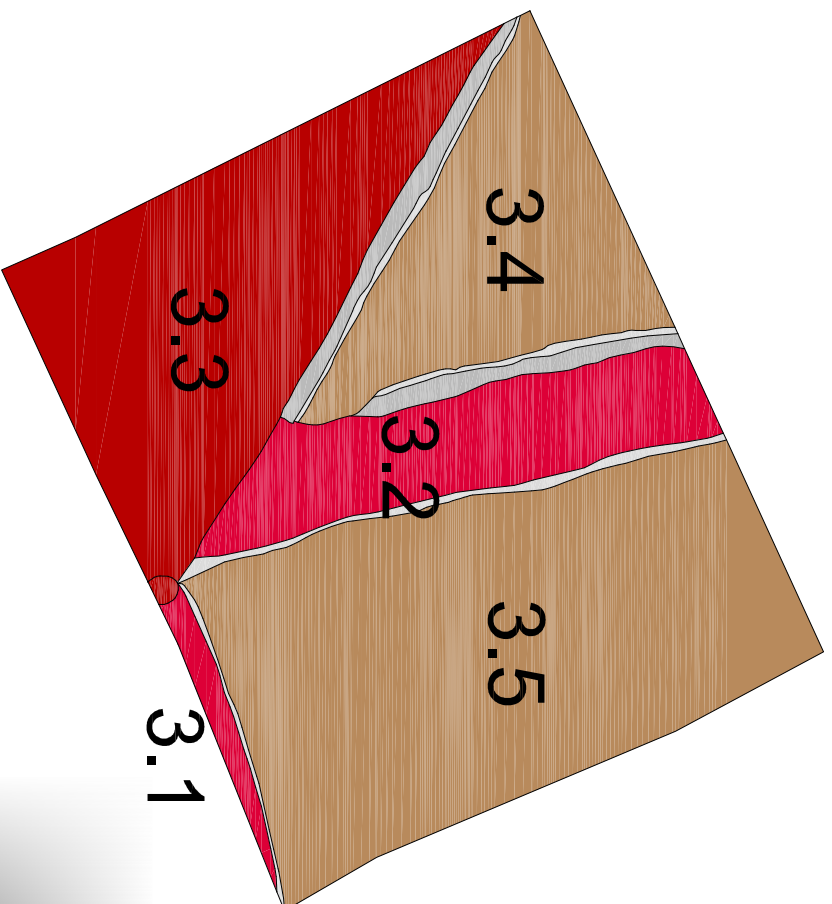
schaal 1:40

formaat A4

datum 18-09-2009

doc.nr. dlm/129405.dwg

Proefsleuf 3 Grondplan
schaal 1:25

Archeologisch vooronderzoek
Fochplein Leuven
Stad Leuven

Proefsleuf 3

Kaartnummer 4

verklaring

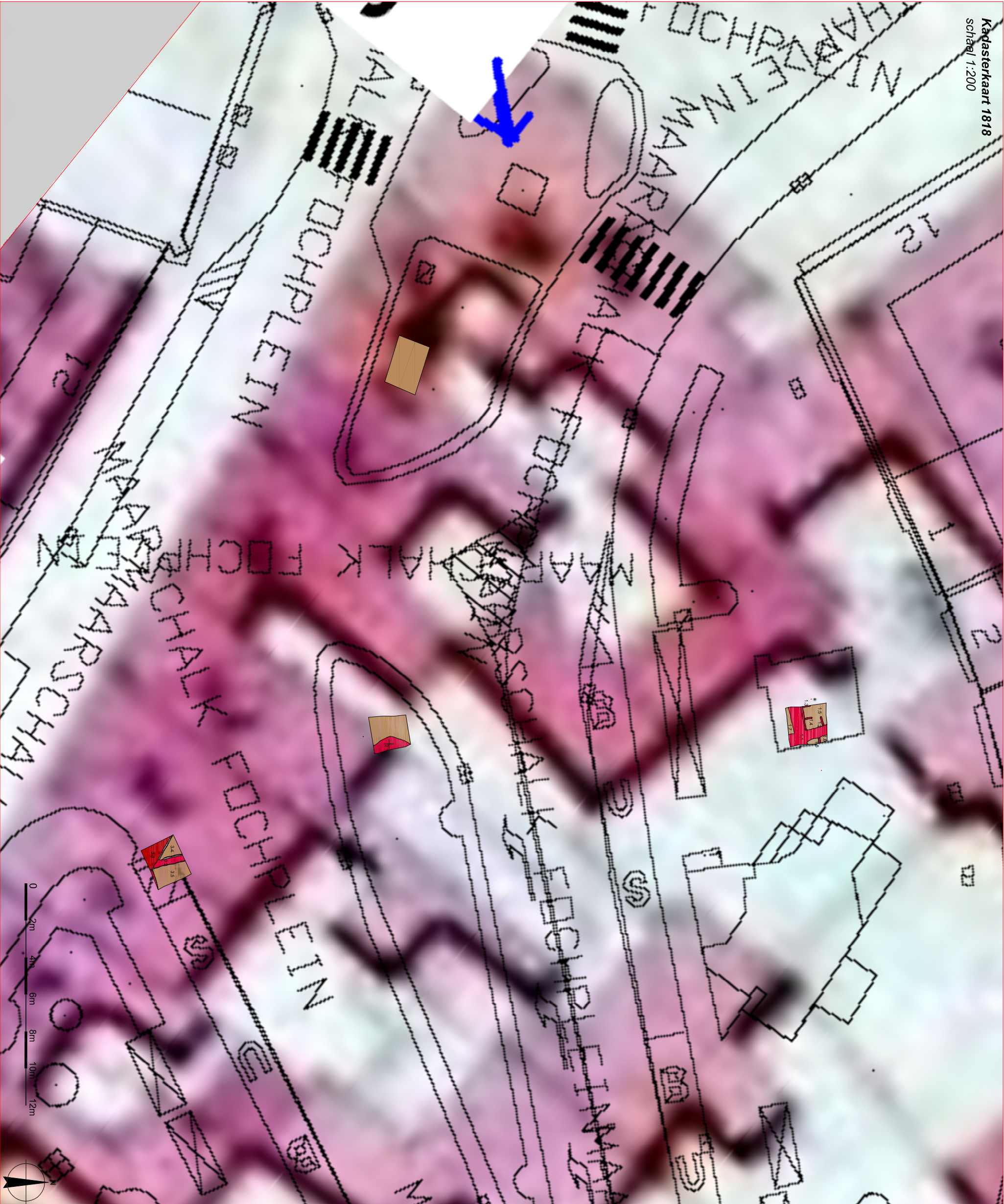
	Bruinrijls Spoor
	Bakstenen Muur
	Bakstenen Muur
	Pleistenwerk
	Pleistenwerk

Topografische Kaart

schaal	1:25
formaat	A4
datum	18-09-2009
doc.nr.	d1m/129405.dwg

Overlay Kadasterkaart 1818

Kaartnummer 5

verklaring

Kadasterkaart 1818

Topografische Kaart

Puinkuil

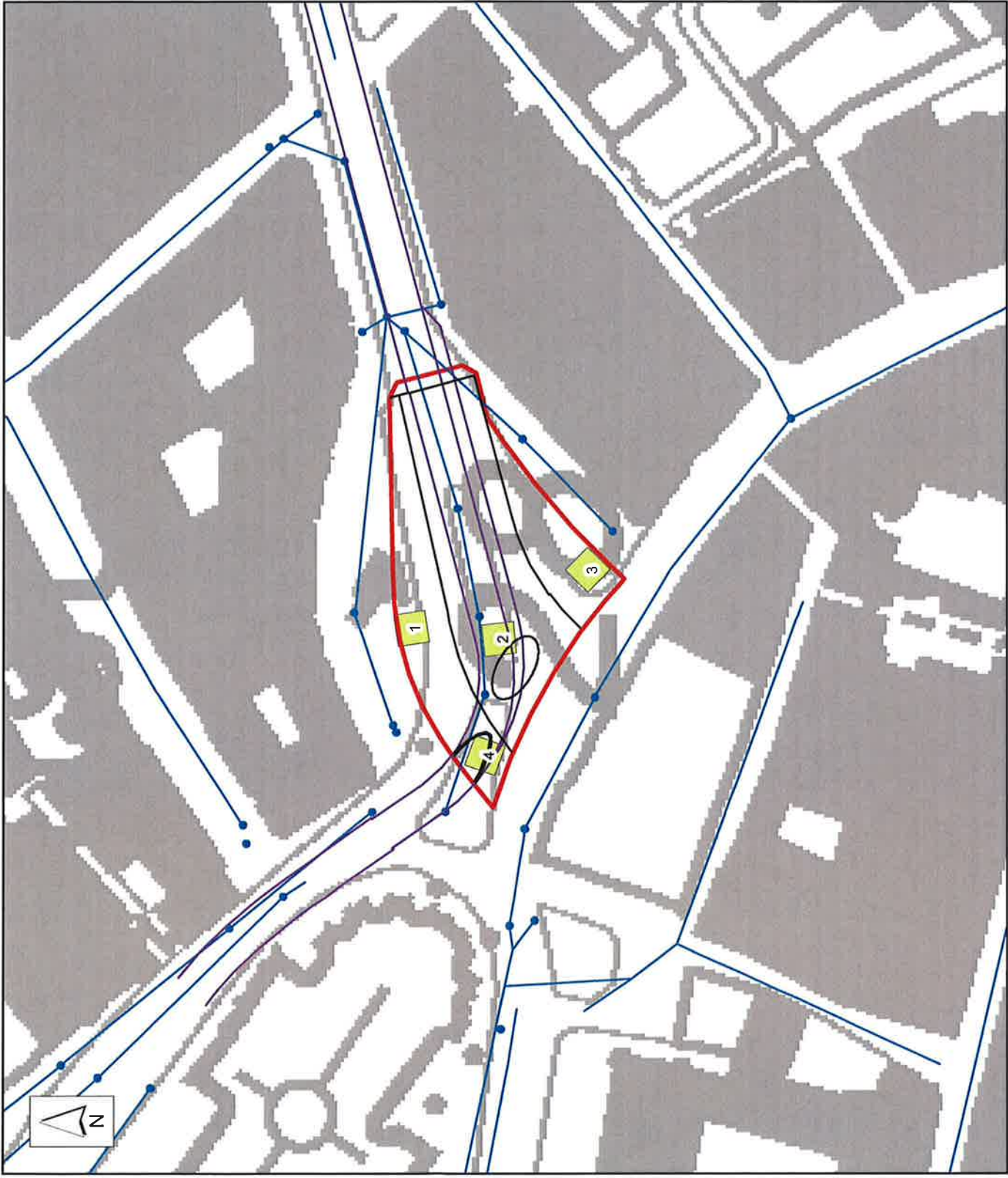
Bakstenen Muur

Bakstenen Muur

schaal	1:200
formaat	A3
datum	18-09-2009
doc.nr.	dln/129405.dwg

Archeologisch bureauonderzoek Fochplein Leuven	
<i>Bijlage 5. :</i>	
Advieskaart	
13540505.mxd gewijzigd op 7 juli 2009	
Legende	
	bestaande_riolering
	ontworpen infrastructuur
	ontworpen rijweg
	Adviesgebied
	ontgravingszone
Bron: Riolering: stad Leuven Opmaak: topografische kaart 1/10000 opgemaakt door het INCI	
Schaal: 1:1.000 0 10 20 30 Meter	
Opgemaakt door : soresma Opdrachtgever :	

Werkput 1, vlak B, westprofiel, aanzet van gewelfboog van noordelijke kelder

Werkput 2, vlak B, westprofiel

Werkput 3, vlak A

Werkput 3, vlak B, zuidprofiel